Халқ денгиздир, халқ тўлқиндир, халқ кучдир

ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزی

ҲИЖРИЙ:
ҚАМАРИЙ, 1412 ЙИЛ,
ШАВВАЛ, 5-КУН.
●
ШАМСИЙ,
1371 ЙИЛ,
ҲАМАЛ, 19-КУН.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг рўзномаси

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган 1992 ЙИЛ 8 АПРЕЛЬ, ЧОРШАНБА 67-СОН • 318 •

НАРХИ ОБУНАЧИГА 15 ТИЙИН. СОТУВДА 1 СУМ.

ФИДОКОР ЁШЛАРГА — КЕНГ ЙЎЛ!

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримов республикамиз ёш олимлари — иқтисод, фалсафа ҳамда ижтимоий фанлар, соҳаларининг вакиллари билан учрашгани ҳақида ахборот берилганди.

Қуйида И. Каримовнинг шу йиғинда сўзлаган нутқининг баёни эълон қилинмоқда.

— Биз ҳозир катта йўлнинг бошида турибмиз. Ўзбекистонни 105 давлат тан олди. У Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлди. Республикамиз бир қатор ривожланган давлатлар билан икки томонлама иқтисодий ва ижтимоий битимлар, шартномалар тузган: АҚШ, Англия, Олмония, Хитой, Туркия шулар жумласидандир. Ўлкамизда кўпгина хорижий фирмаларнинг ишбилармонлари фаолият кўрсатишяпти. Бир неча қўшма корхоналар очилди. Ҳаммамиз гувоҳмиз: яқин-яқингача Ўзбекистоннинг жаҳонга чиқиши учун деярли ҳеч қандай имконияти йўқ эди. Энди дунёдаги энг ривожланган давлатлар биз билан ҳамкорлик қилиш истагини билдирмоқдалар. Аммо бу республикамизнинг муаммолари тўла-тўкис ҳал қилинганини англатмайди, албатта. Ҳали олдимизда бири иккинчисидан мураккаб бир неча масалалар турибди. Шунингдек ҳали қатор қийинчиликларимиз мавжуд.

Мен ана шулар ҳақида, уларнинг сабаблари хусусида батафсил тўхталмоқчиман.

Албатта, қийинчиликлар СССРнинг тарқалиши оқибати билан ҳам боғлиқ. Бу мамлакат шундай тарзда ташкил этилгандики, унинг таркибига кирувчи республикалар, айниқса, иқтисод соҳасида бир-бирлари билан чирмашиб кетганди. Ҳозир айрим оғзига кучи етмаганлар: нима зарурати бор эди Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигига киришнинг деб тўрт томонга жар солишаяпти. Ахир 74 йил мобайнида шаклланган иқтисодий-сиёсий, маънавий алоқаларни бир кунда узиб ташлаб бўлмайди-ку?! Ҳамма нарсанинг вақт-соати бор. Ўзини халқпарвар қилиб кўрсатмоқчи бўлаётганлар нарх-наво хусусидаям шов-шувлар кўтариб юришибди. Нарх-навонинг ошиши кўп жиҳатдан, Россияга боғлиқлигини мен айтганман. Қолаверса, бу, вақтинчалик ҳол.

Айримлар «Ўзбекистонда мустақиллик фақат қоғозда» дейишяпти. Тўғри, мустақиллигимиз илк қадамлар ташлаяпти. Қийинчиликлар етарли. Буни биров юзимизга солиши шарт эмас. (Бу билан, ана «қаҳрамонлар» ўзларини фидойи қилиб кўрсатишга уринишса-да, аслида уларнинг бош мақсади қийинчиликларни пеш қилиб, ўз шахсиятларини улуғлашдир, холос).

Бу қийинчиликларни биз ҳам яхши биламиз ва уларни ҳеч кимдан яшираётганимиз йўқ. Улар ҳақида ҳамиша очиқ-ойдин гапиряпти.

Муаммоларни бартараф этиш бўйича анчагина юмушларни амалга оширдик ҳам (яна шуниям таъкидламоқчиманки, Ўзбекистоннинг миллий пули ҳам, Армияси ҳам бўлади). Бундан кўпроқ ишларни қилишимиз мумкин эди-ю, аммо... Бугунги йиғилишда мен бунинг баъзи сабаблари хусусидаям бор гапни айтмоқчиман.

Мустақиллик республикамизнинг сиёсий, ижтимоий, иқтисодий ҳаётида, бошқарув бўғинида кескин бурилишни англатади. Бу эса ўз навбатида новаторлик, изланиш, катта масъулият, жасурлик, фидокорлик каби хислатларни талаб этади. Ҳозир бизнинг кўп кадрларимиз (ҳатто юқори поғонада ҳам)да худди шу хислатлар етишмаётганини ҳаёт кўрсатиб турибди.

Бир қараганда, бу — табиий ҳол. Чунки Ўзбекистон мустамлака эди. Мустамлака ўлкада эса довюрак, жасур инсонларга ҳамиша йўл берилмаган: уларни ё қамашган, ўлдиришган. Мустабидлар ўзларининг хоҳиш-истакларини «лаббай» деб бажаришга шай турган раҳбарларгагина суянишган. Ўша йилларни бир эслаб кўринглар, кўпгина раҳбарларимиз нуқул тепанинг кўрсатмасига биноан (худди роботлардек) ишлашганди, улар мустақил сиёсат юритишдан бутунлай маҳрум этилганди. Ҳатто фондлар ҳам тепадан туриб тақсимланарди.

Мустамлакачилик сиёсати нафақат моддий бойликларимиз, балки маънавиятимизга ҳам беқиёс путур етказди. Яна қайтариб айтаман, гарчанд мустақилликка эришган бўлсак-да, том маънода ўз тақдиримизга эгалик қилиш осонлик билан бўлмайди. Бу, биринчи навбатда ҳар биримизнинг, айниқса, раҳбар кадрларнинг ҳаракатига, лаёқатига боғлиқ.

Аммо очиғини айтсак, ҳозирги раҳбарларимизнинг аксарияти (ҳамма соҳалар бўйича) масъулиятни тўлалигича ўз зиммаларига олишдан чўчияпти. Уларда довюраклик йўқ. Бирор бир жиддий ҳолат юзага келгудек бўлса, доимо иккиланишади, «Ўйлаб кўрайлик, маслаҳатлашиб олайлик» деб, уни ечишни пайсалга солишади. «Нима бўлса бўлсин, шу нарсани мен ўз зиммамга оламан», дейдиган мардни тополмайсиз.

(Давоми 2-бетда).

СУРАТДА: учрашув пайти.

УзА фотохроникаси.

«Халқ сўзи»нинг Саудия Арабистонидаги мухбири хабар қилади

МАККАГА ИЛК ҚАДАМ

МАЪЛУМИНГИЗКИМ, бундан қарийб тўрт ой муқаддам «Халқ сўзи»да янги йилдан эътиборан газетанинг Саудия Арабистонида ўз мухбири бўлиши ҳақида маълумот берилганди. Унда Мадинаи мунавварадаги Ислом университетида таҳсил олиш учун жўнаётган Қудратулло Меҳмонқул Ғуломжон ўғли фаол мухбиримиз бўлади, деган фикр билдирилганди. Баъзи бир объектив сабаблар боис мухбиримиз йўллаган мақолалар кечикиб қолмоқда. Шу туфайли Қудратуллонинг юборган қатор туркум мақолаларининг барчасидан фойдаланиш мумкин бўлмаётир.

Ўзбекистоннинг Буюк Шарққа очилган эшиклари катта-катта дарвозаларга айланиши муқаррар. Шунда бизнинг алоқаларимиз янада яхшиланади ва арабистонлик биродарларимиз ҳаёти, турмуш тарзи, Аллоҳ ҳидоят қилган гўша — Маккаи мукаррама ҳамда унга боғлиқ воқеалар билан бус-бутун танишиш имконияти туғулур. Тубандагиларни эса «хамир учидан патир» сифатида қабул қилгайсиз.

* * *

Тошкент — Деҳли маршрути тугади, ҳиндулар мамлакатидаги томошалар, тоат-ибодатларга якун ясалди, азиз юртдошимиз Бобур ва унинг авлодлари яратган улуғ мақбараю масжидлар зиёрати интиҳоланди. Биз йўлни Саудия Арабистони томон солдик. Яна азим тайёралар бизни ўз бағрига олди.

Тайёрага чиқиб барчамиз ўз жойларимизни эгалладик. Ўриндиқлар ниҳоятда бежирим, ўрисча таъбирлаганда, «люкс» эди. Албатта, бу беҳуда ва бежиз эмасди. Ҳаққи уч баробар зиёд тўланган экан. Бу Саудия Арабистонининг бизга кўрсатган илк илтифоти эди.

Номози шом билан хуфтонни самолётда ўқидик. Устоз доктор Наъим имом бўлдилар. У киши ҳофизи Қуръон, яъни, Қуръонни ёддан билар эканлар. Тайёрада қиблани кўрсатувчи компас ҳам борлигини кўриб ҳайратландик. Жиддага етгунча видеода Саудия Арабистони хусусидаги телефильм ва видеофильмларни кўриб кетдик. Истаганлар қулоққа кийиладиган мосламада Қуръонми, ашуламми, ҳадисми тинглаб кетишди. Дастур 12 та канал бўйича ахборот беради. Ўриндиқларнинг барчаси тугмачали. Фақат сизнинг босишингизга мунтазир.

Овқат ва шарбатлар ҳам беҳисоб ва ранг-баранг.

Самолётда бериладиган ахборотлар ҳам ўзига хос ва мос. Ахборотлар ҳамиша «Бисмилло» билан бошланиб, аввал арабча, сўнг инглизча баён этилади. Бизга Ҳиндистондаги мужоҳид араблар эҳром [махсус кийим] беришганди. Тайёра Саудия пойтахти Ар-Риёдга етай деганда эҳромларга ўралдик. Саудия вақти Тошкентдан 2 соат орқада экан. Биз Саудия пойтахти Ар-Риёдга келганимизда Тошкентда тунги 1, Саудияда 11 бўлганди.

Ар-Риёдда 1 соатча вақт турганимиздан сўнг Жиддага йўл олдик. Тайёрадагиларнинг аксарияти Ар-Риёдда қолишди. 1 соату 30 дақиқадан сўнг Жидда тайёрагоҳида бўлдик. Устоз Абдулқодир бизни таксилар билан тўғри Маккаи муккарамага олиб кетди. Абдураҳмон Андижоний ҳам биз билан бордилар. Маккага боргач, Ҳарами шарифга қараб йўл олдик. Ҳарамга соат бешда етиб бордик. Йўлда бизни ухлашга қўйишмади. То Ҳарамгача «Лаббайкаллоҳумма лаббайк»ни такрорладик. Тўғриси, ўз-ўзидан уйқу ҳам қочганди. Ахир, Аллоҳ уйига — Каъбатуллога кетаяпсану ухлай оласанми киши.

* * *

Ҳарами шариф эшигидан кириб борар эканмиз, барча пичирлар, ўзига хос дуоларни ўқишга киришганди. Бомдодга вақт анча борлигига қарамай, одам ниҳоятда кўп эди. Мусулмонларнинг оҳу-афғонлари юракларингизни эзади. Чунки, бу ерда ҳар бир киши Аллоҳ билан мулоқотда бўлади, қалбан гаплашади. Шу онда у бу муқаддас йўлда шаҳид бўлишдан ҳам қайтмайди. Алалхусус бу устингиздаги эҳромингиздан маълум.

Аллоҳга ҳамду санолар бўлсинким, ота-оналаримизга буюрмаган неъматларни бизга берди. Бу бахтнинг уларга ҳам буюришларини илтижо қиламиз. Аллоҳу акбар!

Каъбани етти марта зиёрат қилдик. Упкамиз тўлиб-тўлиб қоратошни ўпишга муяссар бўлдик. Шу пайт бомдод намозига азон айтилди. Бу асносда тавоф намозини адо этиб икки ракаат намоз ўқидик. Бамдодга азон айтилаяпти-ю, хаёлимда муаззиннинг овози бутун оламни ларзага келтираётгандай...

Тўсатдан Ҳарами шарифда сукунат бошланди. Ҳамма намозга шайланди. Аввал ҳар ким ўзи икки ракаат суннатни ўқигандан сўнг, жамоат бўлиб фарз намозини адо этдик.

Каъба тавофидан сўнг зам-зам суви томон юрдик. Ер остидан махсус жой қилиниб, сув жўмраклардан оқизиб қўйилибди. Шартга мувофиқ, аввалига икки марта бир-бир ҳўпладик. Сўнгра тўйиб-тўйиб ичдик. Юз-қўлларимизни ювдик. Сувни ичаяпману чақалоқ Исмоил кўз олдимдан гирён-гирён ўтмоқда, сувнинг лаззатидан биринчи баҳраманд бўлган, бу неъматнинг асосий сабабчиси ўша улуғ инсон эмасми!

Зам-замдан сўнг Сафо билан Марвага чиқдик. Бу ерда Ҳожар онамиз қандай ҳолатда юрган бўлсалар етти бор худди шундай саъй-ҳаракат қилдик. Етти марта тавоф асносида Ҳожар онамизнинг қанчалик машаққат чекканларини ҳис этиш мумкин. Тавоф тугагач, ҳар ким ўзича Аллоҳга дуо ўқидик.

Сочларимизни олдириш билан умра амалини тамомладик. Биз билан бирга ватандошимиз Абдураҳмон Андижоний ва у кишининг рафиқалари ибодатда бўлишди. Дўхтур Абдулқодир ҳам бизга ҳамроҳлик қилди. Бу вақтда соат мили еттига яқинлашиб қолганди. Атроф ниҳоятда гўзал, кишининг Ҳарамдан узоқлашгиси келмайди. Қуёшнинг мунис нурлари ҳам ўзининг тароватини Ҳарам узра соча бошлади. Ёруғ тушиб, қуёш кўтарилган сайин умрага келаётганлар сони ортиб борарди. Бизлар ҳамон ҳаяжонда эдик. Устоз Абдулқодир олиб келган таксилар билан Ҳарами шарифдан узоқлаша бошладик. То Ҳарами шариф миноралари кўздан ғойиб бўлгунча ортга тикилиб қараймиз. Ҳарами шариф эса гавжумлашиб бормоқда. Хаёлимизда Аллоҳнинг малоикалари бизни «Хуш кўрдик, Ҳазрати Одам авлодлари», дея кузатиб қўяётгандек эди...

Қудратулло МЕҲМОНҚУЛ
ҒУЛОМЖОН ўғли.

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА:

«ТИРИКЛИКНИНГ ҒАМИ ҲАМ СОВҒА...»

ИККИ ИЖОДКОР МУСОҲАБАСИ

— ҚОРУ ёмғирга тўйиниб чиқиб, ҳамал шамолини эмиб тин олиб ётган қирадирлар этаги. Бир туп гужум. Унинг остига шолча ёзилиб қўйилган. Одам Ато қўш ҳайдаяпти. Бўрсилдоқ тупроқдан дон-дун иси, йўқ-йўқ нон иси анқияпти. Одам Атонинг бироз мадори қуриб, кўнгли озди. Ана, шу пайт қир ортидан Момо Ҳаво кўринди. Бир қўлида тугунчак, бир қўлида сув тўла чойидиш... Одам Атонинг бир пиёла чойдан, бир бурда нондан, бир оғиз тотли сўздан бутун чарчоғи чиқиб кетди. Момо Ҳаво унга ийиб қаради.

Ай, эски дунё! Одам Ато билан Момо Ҳавонинг фарзандлари кўп бўлди. Улар ажун-очунга сочилиб кетди. Иқлимга мослашиб бири оқ, бири қора, бири буғдой тусини олди. Яна бири... Ўғиллари марду майдонга, қизлари соҳибжамолга айланди. Улар бир-бирларини гоҳ таниди, гоҳо танимади. Замонлар ўтаверди. Аёл — мўъжиза, Аёл Сирга дўниб бораверди. Лекин аёлда барибир Момо Ҳавонинг оналиги, соддалигию оддийлиги боқий қолди!

Оналик! Аёлни — ўтга ургувчи Куч! Селга — кечирувчи Қудрат! Тоғу даштга элтгувчи Илоҳи!

Оналик! Матонат, сабр-бардош, керак бўлса тош, керак бўлса чечак рамзи!

Ана, энди ривояту сифатлашлардан кечиб, мақтову олқишлардан тийилиб Аёлнинг, Оналикнинг дардчил куйчиси билан, шоири билан мулоқотга киришамиз. Ҳалима Худойбердиева!

Шоирамиз номини Ўзбекистонда эшитмаган, билмаган одам жуда кам десам саҳв ўлмас. Унинг ўт-оташли шеърлари кириб бормаган шеърпараст кўнгил бормикин! Унинг парламент минбарларида туриб ўртага ташлаган қизғин фикр-мулоҳазаларини тинглаб, мушоҳадага ошно бўлмаган дил топилармикин!

Шоирамиз билан суҳбатимиз Талабалар шаҳарчасида бўлиб ўтган воқеалар овозаси ҳали тиниб улгурмаган нотинч кунларда кечди. Шоира — она қаттиқ изтиробда эди.

Ҳалима ХУДОЙБЕРДИЕВА: Одам боласи қашқир эмаски, бир-бирига тиш ботираверса. Аммо тиш ботирдилар. Алҳазар! Айбдорлар изланаяпти. Доим шундай. Кўргилик содир бўлади, сўнг сабабчиларини қидиришга тушамиз. Аслида ҳаммамиз маълум маънода айбдормиз. Биз, ниҳоятда катта-кичик лоқайд, бепарво одамларга айланиб қолганмиз. Зийраклик, хушёрлик, ҳамдардлик бизга ўгай бўлиб қолган.

Асримизнинг мутафаккир-ёзувчиси Маркеснинг «Ошкора қотиллик» қиссаси воқеалари ёдингиздами? Қисса қаҳрамони «мен бугун фалончини ўлдираман» деб, қабиҳ ниятини ошкора эълон қилади. У куни билан ҳамма таниш-билишларига, ҳатто нотанишларга ҳам ўша сўзларни такрорлайди. Бироқ одамлар бу гапларга «шунчаки» деб қарайди, эътибор беришмайди. Қисқаси, у ҳақиқатдан ҳам одам ўлдиради. Ўлим чархи яна бир бор шармандали айланади.

Замонамизнинг улуғ адиби бу асарида қонқонимизга сингиб кетган инсоният бошида қиличдек муаллақ осилиб турган бепарволик, лоқайдликни улкан ижтимоий фожиа сифатида таҳлил этади. Феълимиздаги бу қусурлар нафақат бизнинг балки барча собиқ «совет халқ»ларининг йўлдоши бўлиб қолган. Алҳазар!

Оналар оёққа қалқийдиган пайт келди! Етар! Афғонистонда шаҳид кетган, қурбон бўлган фарзандларимиз, жигарларимиз етмасмиди? Ўш-Ўзган қирғинлари, Фарғона, Қўқон, Паркент, Бўка фожиалари озмиди? Қанча-қанча оналаримиз, опа-сингилларимиз оҳ-фарёдлари, алам-изтироблари каммиди? «Совет Армияси» деган сафдан майиб-мажруҳ қайтганлару ўлганлар камлик қилаётганмиди? Азимжон, биз қал қилгувчи лаҳзаларда болаларимизнинг ҳаётию тақдирини бой бериб қўймаяпмизми?

Азим СУЮН. Менга қолса Ҳалима Худойбердиева ижодини, унинг шоир юрагини даврнинг таранг торларига ўхшатган бўлардимки, ҳеч истисносиз бўлиб ўтган, ўтаётган ҳар бир ҳаётий жараёнлар бу юракдан ўз акс садосини топмоқда. Гоҳ мунгли, гоҳ забардаст, гоҳ тасдиқловчи, гоҳ инкор этувчи... умуман бу йўлларда у ўзининг ўчириб бўлмас изларини қолдириб бораяпти, деб айтишга ҳар жиҳатдан ҳақлимиз.

Ўзига тўқ, кўркам, хушбичим, оқ дўст
Йиғлайман, Сизгамас, кўкси бедоғ дўст
Пок, нопокни бирдай суёвчи тоғ дўст
Йиғим сўлаётган болалар учун.
Олма сабоғидай ингичка бўйин
Гоҳ етиб, гоҳо етмай, кўрмадик тўйин.
Ўлмасайди... буюк бўларди тайин
Йиғим ўлаётган болалар учун.
Ичиб, учиб ётган боболари деб,
Тўзғиб, кўчиб ётган боболари деб,
Бир-бирини сотган боболари деб
Тўлов тўлаётган болалар учун.
Ишонч йўқ, имону, ҳаж, додларига
Жаҳолат муҳр урган каж ёдларига
Бир-бирин қирганда, аждодларига
Ўхшаб кетаётган болалар учун.

Биз бугун неки хатоликка йўл қўйсак, қайсидир бир манзилда адашсак, юртга нифоқ уруғини сочсак — буларнинг барчаси учун шоира айтганидек келгуси авлодлар «тўлов» тўлаши лозим бўлади. Бўлғуси наслларимизга қандай мерос қолдирамиз — бу айни лаҳзаларда юртимизнинг ҳар бир фуқаросидан ҳисоб сўрамоқда, жавоб талаб қилмоқда.

(Давоми 4-бетда)

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ
ФАРМОНИ

АҲОЛИГА МАИШИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА УЮШМАСИ (ЎЗМАИШИЙХИЗМАТУЮШМА)НИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

Республика аҳолисига маиший хизматни яхшилаш, хизмат кўрсатиш соҳасида бозор муносабатларини шакллантириш, тармоқни бошқаришнинг эпчил ташкилий тузилмасини вужудга келтириш, маиший хизмат корхоналари ва ташкилотларининг хўжалик соҳасидаги мустақиллигини кенгайтириш, шунингдек маиший хизмат кўрсатиш борасидаги тадбиркорлик фаолиятинй ривожлантириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси ҳузуридаги аҳолига маиший хизмат кўрсатиш республика давлат-кооператив марказини тугатиб, маиший хизмат корхоналари ва ташкилотлари Ўзбекистон Республика уюшмаси (Ўзмаишийхизматуюшма)ни ташкил этиш тўғрисида маиший хизмат корхоналари ва ташкилотларининг таклифи қабул қилинсин.

Белгилаб қўйилсинки, Ўзмаишийхизматуюшма юридик шахс ҳуқуқларига эга бўлган, аҳолига маиший хизмат кўрсатувчи ҳамда ўз фаолиятини низомга, тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини ўзи бошқариш қоидаларига мувофиқ амалга оширувчи барча мулкчилик шаклларидаги хўжалик ишларини юритувчи субъектларни ва якка тадбиркорларни пайчилик асосларида ихтиёрий бирлаштирадиган хўжалик уюшмасидир.

2. «Узрембыттехника» концерни билан «Узстройреммебельбыт» уюшмаси таркибига кирган фирмалар ва трестларни меҳнат жамоаларининг манфаатларини эътиборга олиб, белгиланган тартибда акционерлик мақсадга мувофиқ деб ҳисоблансин.

3. Қорақалпоғистон Республикасининг Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари амалдаги қонунларга мувофиқ:

Қорақалпоғистон Республикасининг Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш вазирлигини, вилоятлар ва Тошкент шаҳар маиший хизмат кўрсатиш бошқармаларини, бирлашмалар, уюшмалар ва концернларни ҳудудий уюшмаларга айлантирсинлар;

Ўзбекистон Республикаси Давлат мулкини бошқариш ва хусусийлаштириш комитети билан биргаликда аҳолига маиший хизмат кўрсатиш район (шаҳар) ишлаб чиқариш бирлашмаларини давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисидаги масалани кўриб чиқсинлар.

4. Аҳолига маиший хизмат кўрсатувчи корхоналар ва ташкилотлар Ўзбекистон Республика уюшмасининг асосий вазифалари қуйидагилардан иборат қилиб белгилансин:

Маиший хизмат бозоридаги аҳволни ва аҳолининг эҳтиёжини ўрганиш асосида республикада маиший хизматни ривожлантириш концепцияларини, келгусидаги ва қисқа муддатли тараққиёт истиқболи режаларини ишлаб чиқиш;

(Давоми 2-бетда).

ФИДОКОР ЁШЛАРГА — КЕНГ ЙЎЛ!

(Боши 1-бетда).

Айрим соҳалар, айтайлик ташқи сиёсат, иқтисод бўйича аниқ ишлаб чиқилган дастур йўқ. Ижтимоий, иқтисодий масалалар билан шуғулланишадиган олимларимиз томонидан радикал таклифлар деярли тушмаётир.

Сабабини кўп марта айтганман ва шу боис бугун яна такрорлашга ҳеч бир ҳожат йўқ. Бугун биз хориждан инвестиция, яъни ёрдам олишга мажбурмиз. Улар ўз пулларини ҳеч қачон беҳудаға совуришмайди. Қарз беришларидан олдин сўрашади: уни қайси соҳага ишлатмоқчисизлар, бундан қандай самара олмоқчисизлар, деб. Хуллас, кафолат сўрашади. Бизда эса худди ана шундай аниқ ҳисоб-китоб йўқ десам ҳам бўлади.

Яна бир масала — нархнаво. Қурултойдаям гапирувдим: биз уни жиловлаб олишимиз керақ деб. Лекин нега уддасидан чиқолмаяпмиз, нега бу соҳада мутахассислар, олимлар етарлича жонкуярлик қилишмайди?!

Ёки солиқ системасини олсак. Ҳали бирортаям раҳбар ёки мутахассис уни такомиллаштириш юзасидан амалий таклиф билан олдимга кирмади. Ҳатто шу кунгача янги тузилган Давлат солиқ инспекциясига раҳбар тополмаяпмиз. Бу ишга, албатта, биринчи галда нафақат ўта масъулиятли, балки изланувчан, ҳар томонлама етук, жаҳондаги ҳозирги жами солиқлар сиёсатидан хабардор одам керак-да. Шу ерда яна бир нарсани айтмоқчиман. Фан-техника бўйича бир комитет ташкил этувдик. Раҳбар тополмадик. Охири бир таниқли олимни чақириб, шу ишни топширмоқчи бўлсак, ранги ўзгариб, мен бир ўйлаб кўрай, деди. Эртасига эса рад қилди. Биламан, енгил иш эмас. Ўша олимга илмгоҳда ишлаш минг марта осон. Ҳеч қандай ташвиш чекмайди.

Четдан туриб танқид қилиш осон. Лекин амалий ишга келганда ана шу танқидчилар ўзини четга олишга уринишади. Масъулиятдан қочишади-да.

Ҳозир Ўзбекистоннинг келажагини ҳал қиладиган қатор муассасаларда раҳбарлар етишмайди, борларининг кўпи эса, юқорида айтиб ўтганимдагидек, оқим бўйлаб сузади. Бошқалари бўлса на изланишади, на ташаббускору излагувчиларга йўл беришади.

Янги ҳаёт бўсағасида турган эканмиз, демак бизга янгича фикрлайдиган раҳбар кадрлар, мутахассис керак. Биз энди бундайларни фақат ва фақат ёшларимиз ўртасидан қидиришга аҳд қилдик. Ваъда бериб айтаманки, шахсан мен ана шундай оловқалб ёшларга ҳамма имкониятлар яратаман.

Агар Ўзбекистонни қушга қиёслайдиган бўлсак, унинг бир қаноти — бойлигимиз, иккинчиси эса — фидокор одамларимиз, айниқса, ёшлар.

Ғалати одатимиз бор: «номенклатура» сафига тушиб қолган одамни ҳадеб гарчанд у ўзига топширилган ишни эплай олмасада у ёқдан олиб, бу ёққа ўтказаверамиз. Энди «номенклатура»нинг баҳридан ўтамиз. Энди раҳбарларни анкета бўйича танлашдан ҳам воз кечиш замони келди.

Биз бюрократлардан, янгиликка ғов бўлаётганлардан ҳам бундай одам қайси лавозимда, ҳокимми, завод директорими бўлиб ишлаётганидан қатъий назар кескин равишда қутилишимиз шарт. Ана шунда ишимизда кескин силжиш бўлади. Бугунги йиғилишга иқтидорли ёшларни таклиф қилганмиз. Ишончим комилки, уларнинг кўпи ажойиб раҳбарлар бўлиб етишади.

Ушбу йиғилишда ёш иқтисодчи олимларнинг Форумини ташкил этиш бўйича таклиф тушди. Мен уни қўллаб-қувватлайман. Аммо бир нарсага қаршиман: бу Форум Президент девони ҳузурида бўлиши керак дейилган таклифга. У эркин бўлмоғи керак, у бугунги раҳбариятнинг конструктив оппозицияси бўлмоғи лозим. Майли у ерда бизнинг иқтисодий сиёсатимизга қарши гаплар ҳам айтилсин, лекин асосланган тарзда, албатта. Қарама-қаршиликларсиз ҳеч қачон тараққиёт бўлмаслигини яхши биласизлар.

Бордию, Форумларинг ҳукумат ёки Президент қаноти остида бўлса, истайсизми-йўқми, кўпфикрлик бўлмайди. Ўз қарашларингизни дадил изҳор қилишда сизларга ҳеч ким қаршилик қилмаслиги керак. Бу борада шахсан сизларга ёрдам беришга тайёрман. Ана ўшанда бозор иқтисодиётига ҳам, жаҳон бозорига ҳам дадиллик билан кириб бораверамиз.

Мен танқиддан чўчимайман, лекин танқид асосли бўлсин. «Нарх ошиб кетаяпти, солиқлар кўпайиб бораяпти» деб жар солиш, яна қайтараман, энг осон иш. Вақтимизни аюҳаннос солиш ўрнига, ана шу муаммоларни ечиш йўллари ҳақида чуқур ўйлаш, изланишга сарфласак, халққа кўпроқ фойда берамиз, мустақиллигимизни янада мустаҳкамлаймиз.

«ХАЛҚ СЎЗИ» АРАЛАШГАЧ...

ОНАНИНГ АЙБИ НИМА?

Мен кўп йиллардан буён район, вилоят, республика рўзномаларида ўз мақолаларим билан қатнашиб келаман. Шу боисдан бўлса керак, қишлоғимиздаги каттаю кичик у ёки бу масалада менга мурожаат қилиб туради. Яқинда бешкапалик аёллардан бири шундай деб қолди: «Домла, бир ярим ёшгача фарзанди бор аёлларга товон пули бериладими?».

Очиғи, нима деб жавоб қилишни билмадим. Чунки бир ярим ёшгача бўлган бола учун 110 сўм, онасига эса 60 сўм миқдорида пул тўланишидан хабарим бўлса-да, унинг жойларда нега бажарилмаётганлигини тушунмасдим. Ана шу саволимга жавоб топиш мақсадида Риштон районидаги «Ўзбекистон 50 йиллиги» давлат хўжалигининг бош бухгалтери қабулига бордим. У киши гапнинг индаллосини айтди: «Хўжаликда пул бўлмаса, нима қилайлик. Ахир, давлатдан 3 миллион сўм қарзимиз бор. Шу сабабли ишлаб чиқаришда қатнашмаётган болали аёлларга пул беролмаймиз».

Биз бу масалада район ташкилотлари раҳбарлари билан ҳам учрашдик. Бироқ тайинли жавоб ололмадик. Шунинг учун бу топишмоққа жавоб топишда «Халқ сўзи» рўзномаси ёрдам берар, деган умидда мактубимизни сизларга йўлламоқдамиз. Ахир, онанинг айби далада ишлаганими? Ўзи кийинмай бошқаларни кийинтираётганими? Мабодо, у заводда ишчи, фабрикада тўқувчи, мактабда ўқитувчи бўлганида бошига бу ташвишлар тушмасмиди?

Н. ОРТИҚОВ.

Риштон районидаги 49-мактаб ўқитувчиси Набижон Ортиқовнинг мактуби юзасидан район деҳқончилик-саноат уюшмаси раиси К. Холиқов имзоси билан қуйидаги жавоб олинди.

Н. Ортиқовнинг «Халқ сўзи» рўзномасига йўллаган арзи деҳқончилик-саноат уюшмаси ва молия бўлими мутахассислари томонидан атрофлича ўрганиб чиқилди. Хатда кўтарилган масалага етарли эътибор берилмаётганлиги тасдиқланди. Шу йилнинг январь ойида райондаги барча давлат ва жамоат хўжаликлари бош бухгалтерлари билан йиғилиш ўтказилди. Уларга бундан буён товон пулини ўз вақтида тўлаб бориш зарурлиги уқтирилди.

ИШГА ТИКЛАНДИ

— Бошимга шундай кун тушиши етти ухлаб тушимга ҳам кирмаганди, — деб ёзади Самарқанд вилоятининг Иштихон шаҳрида яшовчи Роҳила Умарова. — Шаҳримиздаги меҳмонхонада тинчгина ишлаб юргандим. Коммунал хўжалик бошқармасига С. Азизхонов бошлиқ бўлиб келди-ю тинчим йўқолди. У мени ҳеч қандай асоссиз ишдан ҳайдаб юборди. Шу пайтгача турли ташкилотларга ёзган аризаларим сувга чўккан тошдек йўқ бўлиб кетмоқда. Ҳурматли таҳририят! Сўнгги умидим фақат сизлардан.

Иштихон районы прокурори Ҳ. Исломовнинг рўзномага расмий хатида маълум қилинишича, Роҳила Умарова қонунга хилоф равишда ишдан бўшатилган. Айни пайтда у ўз вазифасига тикланган. Район халқ судининг қарорига асосан бекор юрган кунлари учун 510 сўм миқдоридаги пул бошқарма бошлиғи С. Азизхонов чўнтагидан ундириб берилган.

АҲОЛИГА МАИШИЙ ХИЗМАТ КЎРСАТУВЧИ КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА УЮШМАСИ (ЎЗМАИШИЙХИЗМАТУЮШМА)НИ ТАШКИЛ ҚИЛИШ ТЎҒРИСИДА

(Давоми 1-бетда).

Мулкчилик шаклидан қатъий назар, маиший хизмат бирлашмалари, корхоналари ва ташкилотларининг шунингдек уюшмаға кирувчи якка тадбиркорларнинг фаолиятини аҳолининг маиший хизматларга бўлган талаб-эҳтиёжларини тўла-тўкис таъминлаш манфаатлари йўлида мувофиқлаштириш;

Маиший хизмат соҳасида ягона илмий-техникавий сиёсатни ўтказиш, янги техника ҳамда илғор технологияни ишлаб чиқиш ва жорий этиш, технология ва ностандарт ускуналарни тайёрлаш, тармоқ корхоналарини моддий-техника заҳиралари билан таъминлашда кўмаклашиш, кадрлар тайёрлаш ва қайта тайёрлаш ишларини амалга ошириш;

Маиший хизмат соҳасида бозор муносабатларини татбиқ этиш, меҳнат жамоаларининг манфаатларини эътиборга олиб, тармоқда давлат корхоналари ва ташкилотларини ижара, акционерлик, жамоа ҳамда бошқа мулкчилик турларига айлантириш борасидаги ишларни ўтказишга кўмаклашиш; тадбиркорликни ривожлантиришга ҳар томонлама мадад бериш, қўшма корхоналарни барпо этиш;

маиший хизмат корхоналари ва ташкилотлари ҳуқуқларининг ҳимоя қилинишини таъминлаш ҳамда давлат бошқарувининг республика ва маҳаллий органлари билан муносабатларда уларнинг манфаатларини ифода этиш.

5. Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси икки ҳафта муддат ичида Ўзмаишийхизматуюшма фаолиятига оид масалалар юзасидан қарор қабул қилсин.

6. Ўзбекистон ССР Аҳолига маиший хизмат кўрсатиш вазирлигини Ўзбекистон ССР Вазирлар Кенгаши ҳузуридаги аҳолига маиший хизмат кўрсатиш республика давлат-кооператив марказига айлантириш тўғрисида» 1990 йил 25 сентябрда чиқарилган фармон ўз кучини йўқотган деб топилсин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 7 апрель.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИНИНГ
ФАРМОНИ

БУХОРО ВИЛОЯТИ ТРАНСПОРТ ХОДИМЛАРИДАН БИР ГУРУҲИНИ МУКОФОТЛАШ ТЎҒРИСИДА

Кўп йил ҳалол меҳнат қилганлиги, транспортни ривожлантиришдаги хизматлари ва жамоат ҳаётидаги фаол иштироки учун қуйидагиларга

«Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган транспорт ходими»
унвони берилсин:

Пшеничников Виктор Николаевич — «Ўзбекистон ҳаво йўллари» авиакомпаниясининг Бухоро авиаэскадрильяси командири

Тошев Шомурод Тошевич — 1-Бухоро локомотив депосининг бошлиғи

ва қуйидагилар Ўзбекистон Республикасининг фахрий ёрлиғи билан мукофотлансин:

Арабов Қўзи — 1-Бухоро депоси ёнғиндан ҳимоя ускуналарини таъмирлаш чилангари

Жигайлов Сергей Николаевич — 1-Бухоро депосининг тепловоз машинисти

Ильясова Нина Максимовна — 1-Бухоро депосининг сувоқчи-бўёқчиси

Ниёзов Сайфулло Нуриллаевич — 1-Бухоро депосининг вагонларни таъмирлаш чилангари

Обидов Ҳамроқул Остонович — 1-Бухоро депосининг тепловоз машинисти

Ҳусанов Қодир Қосимович — 1-Бухоро депосининг вагонларни таъмирлаш чилангари

Ширинов Амон Ҳожиевич — 1-Бухоро депоси таъмирлаш-қурилиш бригадасининг устаси

Шишкин Виктор Григорьевич — 1-Бухоро депосининг тепловозларни таъмирлаш устаси

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 7 апрель.

МАКТАБДА ХИТОЙ КЎРГАЗМАСИ

ХАЛҚИМИЗ азалдан Хитой халқ маданияти ва амалий санъатига ошифта. Бу қизиқиш айниқса кейинги ойларда икки халқ орасидаги «Хитой девори»нинг олиб ташланганидан сўнг янада авж олди. Йўллар диллар бир-бирига яқинлашди...

Сиз кўриб турган ушбу суратда пойтахтимизнинг 59-ўрта мактабидаги ўқув машғулотлар жараёни тасвирланган. Бу мактабда хитой тили ўқитилиб, ўргатилади. Шунингдек, Хитой халқ амалий санъати, ҳунармандчилиги ва ўзига хос урф-одатлари тил ўрганиш билан бирга уйғун равишда тушунтириб борилади. Мана шунинг натижасида мактаб ўқувчилари хитой тили ва урф-одатлари, анъаналарига ғоятда қизиқиш билан қарайдилар.

Р. АЛЬБЕКОВ олган суратлар.

НУҚТАИ НАЗАР

«ГКЧП»дан ЧИҚҚАН ҚАҲРАМОН

Собиқ социализмнинг учқур ракеталари-ю, «чирик» капитализмнинг сеҳрли роботлари ҳам одамизодни кўпдан ҳайратлантирмай қўйгани рост. Лекин биринчи чиққан кунидан мени ром этган «Эрк» газетининг 1 апрель сонидаги ушбу луқма ҳайратга солади: **«Демократик кучларнинг йиғинига таклиф этилганим учун ҳам бу ерда қатнашаяпман. Чунки, қарашларим (?), мақсадларим (?) бу ерда айтилган фикрларга тўғри келади...»**

Ўзбекистон демократик кучлари Форумида ўз «қарашлари»нинг ифодасини топган, ниҳоят ўз мақсадига етган бахтиёр инсон ким экан? Уни кўплар танийди, «казо-казо»лар суянчиғимиз деб билади, имоним комилки, сиз ҳам танийсиз. Кўпроқ давлат кишиси сифатида биласиз. Давлат тепасига чиққанида ҳам у давлат бандаси бўлиб қолди!

Мен билган даврада уни ҳамон «МЭР» деб аташади. Энди ҳаммасини бир чеккага йиғиштириб қўйиб, «демократ» бўлмоқчи! Тавба, қандай қилиб?.. 80-йиллар ўрталарида Сатин бошлиқ бир гуруҳ десантчилар Ўзбекистон пойтахтини забт этганда бизнинг демократ ана шу тарихий шаҳарнинг мэри эди! Хўш, унда бизнинг демократ десантчилар билан ёқавайрон, жиққа мушт бўлгандир, деб ўйларсиз?

Фактларга мурожаат этамиз. Сатин салтанатининг шаҳар қўмитасида «бюро мажлиси» деган жазо майдончаси бўларди! Бу майдончада кўҳна шаҳарнинг не-не алломалари, академиклари, маданиятимиз гуллари қон қақшамаганмиди! Эллик ёшга ҳам етмаган бир фан доктори ноҳақлик оқибатида шу остонада жон таслим этганда ҳам ҳеч ким бюрони ташлаб кетмаган эди! «Тиз чўкиб яшагандан кўра, тик туриб ўлмоқ афзал»лиги негадир ҳеч кимнинг ёдига келмаган... Нега?

Бизнинг демократнинг бу майдончадаги ўрни қаерда эди? Майдончада чалиб йиқитилган ҳар бир кишининг пешонасига «Рашидовнинг думи», «ўзбек мафияси» ёрлиғини ёпиштирган ўзлари эмасми? Ҳар ким бировга ўзида борини ёпиштиради-да... Бировларнинг думини қирқиб, ўрнига ўз думини таққан ким эди? Сатин салтанатининг бош лашкари наҳотки энди демократлар армиясига қўмондонликни орзу қилиб қолган бўлса?!

Собиқ мэр ўз «мақсадлари ва қарашлари» йўлида ўтмишда ҳам ҳеч нимадан қайтмаган кўринади! Десантчилар кўнглини овлашда ҳам у кишига етадиган бўлмаган. «Қабрларни кўпор, гўрларни яксон қил» деса, қўл қовуштириб тургани ҳам бор. Дин қани, диёнат қани?

Лекин, бизнинг демократ бугунги дин, ислом ғояларига «сиғиниб», мўмин-мусулмонлар бошини нега айлантириб қолди экан? Яна ўша «мақсад», яна ўша «қараш» эмасми? Бу йўлда «чўқиниш»га ҳам тайёр!

Ажабо, бу тарихий шаҳарни худосизлар босиб кетганида бизнинг оятилло-демократ қаерда, қайси бурчакда эди? Марҳумлар руҳига ўқиладиган бир калима фотиҳа ёки жаноза учун академиклар қувғин остига олингандачи? Ўлик чиққан уйдан кўнгил сўрашга қўни-қўшни ботинмай қолган йилларда шаҳар мэри ким эди?

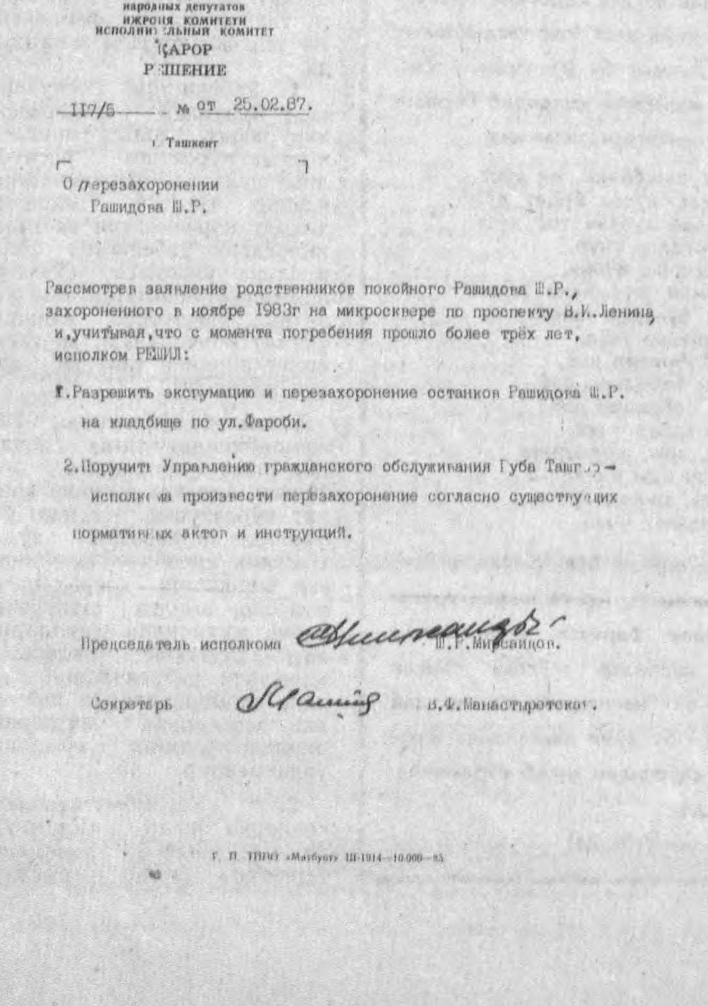

Халқ депутатлари
Тошкент шаҳар Совети
Ташкентский городской Совет
народных депутатов
ИЖРОИЯ КОМИТЕТИ
ИСПОЛНИТЕЛЬНЫЙ КОМИТЕТ
ҚАРОР
РЕШЕНИЕ

117/5 № от 25.02.87.

г. Ташкент

О перезахоронении
Рашидова Ш.Р.

Рассмотрев заявление родственников покойного Рашидова Ш.Р., захороненного в ноябре 1983г на микросквере по проспекту В.И.Ленина и, учитывая, что с момента погребения прошло более трёх лет, исполком РЕШИЛ:

1. Разрешить эксгумацию и перезахоронение останков Рашидова Ш.Р. на кладбище по ул. Фароби.

2. Поручить Управлению гражданского обслуживания Губа Ташг..-исполкома произвести перезахоронение согласно существующих нормативных актов и инструкций.

Председатель исполкома Ш.Р.Мирсаидов.

Секретарь В.Ф.Манастыротская.

Г. П. ТППО «Матбуот» Ш-1914—10.000—85

Марҳум Ш. Р. Рашидов руҳи-арвоҳи олдида ҳам қарздорлар кўп. Лекин виждон азоби аллақачон кимларни чирқиратиши керак эди?! Халқ олдида ким аллақачон тавба қилиши керак эди?! Биз айрим ҳолларда ҳуда беҳуда «марказ»ни, Московни айблашга берилиб кетганмиз. Бошимизга ёққан қорни ҳам Московдан кўрувчилар бор. Хўш, марҳум Ш. Р. Рашидовни гўрдан олиб, гўрга солишни «қонунлаштириб» берган аслида ким?! Келинг, яхшиси, бу ҳақда ҳужжатлар сўзласин.

Десантчилар, кейинчалик ГКЧП қаерда адашса адашгандир, лекин энг машъум ишларни, юмушларни кимга топшириш ва кимга суянишда сира адашмаган!.. «Кўр кўрни қоронғуда топиб олади» дейди доно халқимиз!

Девона кўнгил ўртанса қўймас, дейдилар. Амалпарастлик худди шундай бало! Ўзбекистон ССР Олий Советининг муқобил тарзда ўтган 1-сессиясида «мени сайланг, мени сайланг!» саҳнасини эсланг: «Агар мени ҳукумат бошлиғи қилиб сайласангиз, бас, Ўзбекистонда газ-сув муаммоси икки йилда ҳал бўлади!» деган жўмард ўша, бизнинг демократ эмасмиди? Шундан кейин икки йилча ҳукумат бошлиғи бўлиб турган «демократ» бирон марта на газ, на сув муаммосини тилга олдими?

Район ва қишлоқлардан халқ депутатлигига сайланган танишларимнинг ўшанда энтикканлари ёдимда! Уларнинг ҳаёлида ҳар бир хонадонда газ ёниб, кўзлари ловулларди! Шириллаб турган водопроводни ўйлаб, оғизларининг суви оқади! Қишлоқилик қачон қолади, депутат дўстим! Худо берган тезакдан қолманг! Беш йилдан кейин янги депутатлар келади, янги ҳукумат сайланади, ўшанда янгича ваъдалар бўлади! «Демократик шиор» ҳозирча ана шундай!

Бу орада бизнинг демократ вице-Президент чўққисига кўтарилди. Ҳукумат гарданидаги ҳамма ваъдалар унутилди! Энди у вице-Президент! Бу — Президентликка бир қадам дегани! Шу пайтда лоп этиб Московда давлат тўнтариши — ГКЧП юз берди. Худонинг йўл кўрсатгани шу бўлса керак-да: Кечаги «вице» бир оқшомда Президент бўлди! Янаевдек қўли қалтироқ, пиёниста мамлакат ичкарисидаги СССР Президентини ағдарсаю, узоқ Ҳиндистон сафарида турган, ҳеч нарсадан бехабар Ўзбекистон Президентини қулатиш қийинми! Бир томондан Москов мафияси, иккинчи томонда ўз мафиямиз қўллаб турса! Қолаверса, Президент Янаев Ўзбекистон «вице»сининг кўп йиллик қадрдони ахир! Ол тобоғим, бер тобоғим! Ўртада қанча бўшаган шишалар бор!

ГКЧП бошлиғи билан телефонда сирли отамлашув бошланиб кетди. Бу қўнғироқлар эрта-индин кимнинг ўрни қаерда бўлишигача ҳал этган эди! Афсус!..

Хабардор доираларнинг гувоҳлик беришига қараганда, Москов мафияси билан Ўзбекистон мафияси хунта кунларини қўшилиб байрам қилган экан... Буёғи бизга қоронғу, бу байрамга таклиф этилганимиз йўқ. Билмаганни-билмадим, кўрмаганни-кўрмадим, деймизда.

ГКЧП кунлари Москов кўрсатмаси мантиқан шундай эди:

«Қарашлари» — Москов қарашларига, «мақсадлари» — Москов мақсадларига мос тушадиган ким бор Ўзбекистонда? «Отангни қабрини қўпор» деса бобосиникини ҳам қўшиб қўпорадиган ким бор? Дарвоқе, иккинчи—сессияда «Эрк»чилар таклиф этган «Мустақиллик Декларацияси»ни «бир тийинга қиммат, бир парча қоғоз» деб баҳолаган ким эди? ГКЧПга ким яқин? Ким Московга кўпроқ ҳайриҳоҳ?

Ўзбекистондаги «Москов вакили» ҳам ГКЧП кунлари ким билан бирга бўлиб, кимнинг қўлтиғига киришда сира адашмаган кўринади. Улар тобора қўлдан чиқиб бораётган Ўзбекистонни қайтадан жиловлаб олишни хом ҳаёл қилишган бўлса ажабмас. Бугун Ўзбекистон демократларининг этагидан тутиб, «қараш»лар ва «мақсад»лар бирлигидан лоф ураётган қаҳрамон ким? Борйўғи етти ой муқаддам унинг «қараш»лари ва «мақсад»лари кимлар билан мос тушганлигидан ўз хушёрлиги билан доимо ажралиб турадиган «Эрк»чилар хабардормикан?

«...Ўзбекистон ССРнинг барча вилоятлари ва Қорақалпоғистон АССРга! СССР вице-Президенти ўртоқ Г. И. Янаевнинг СССР Президенти вазифасини бажаришга киришгани ҳақидаги Фармонга асосан, совет раҳбариятининг СССРнинг айрим жойларида Фавқулодда ҳолат жорий этиш ҳақидаги Баёнотига биноан, СССРда Фавқулодда ҳолат давлат қўмитаси (ГКЧП — изоҳ бизники)нинг совет халқига Мурожаати ва ўртоқ Г. И. Янаевнинг давлат ва ҳукумат бошлиқларига, БМТнинг Бош котибига йўллаган Мурожаатлари муносабати билан Ўзбекистон ССРнинг барча ҳудудида СССРда Фавқулодда ҳолат давлат қўмитаси фаолиятини якдиллик билан ва ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш топширилсин...

Ўзбекистон ССР вице-Президенти
Ш. МИРСАИДОВ.
Ўзбекистон КП Марказий Қўмитаси котиби
А. ЕФИМОВ.
Тошкент шаҳри. 1991 йил 19 август».

«Ўзбекистон демократик кучлари Форуми»га ГКЧП байроғи нега керак бўлиб қолди? Собиқ вице-Президентнинг савлати керакми ёки давлати? Сиёсат учун савлат керак, албатта. Лекин давлат нишонга олинган бўлса, демократларнинг юксак шаънига бу тўғри келармикан? Ҳаром давлат кимга буюрибдики, уларга буюради?! «Ўғри қариса сўфи бўлар» деган нақл бор. ГКЧП қаҳрамони истеъфога чиқса... демократ бўлиб қоладими? Одамнинг лавозими ўзгарса, наҳотки ниқоби ҳам ўзгариши керак?

«Эрк» ва ГКЧП? Уларни ёнма-ён тасаввур қилиб бўладими? Лекин қўлимдаги «Эрк» газети санасига кўзим тушиб, ўйланиб қолдим: наҳотки бу «1 апрель» ҳазили бўлса?!

Туркон ШАРИФ.

ФАОЛЛАР ЙИҒИЛИШИ

САМАРҚАНД, 7 апрель. Бугун бу ерда Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. Каримовнинг вилоят, шаҳар ва район ҳокимлари билан Тошкентда бўлиб ўтган учрашуви якунларига бағишланган вилоят фаоллари йиғилиши бўлиб ўтди. Унда шаҳар ва район ҳокимларининг ваколатлари, кадрлар сиёсати, нарх-наво ҳамда қишлоқ хўжалигининг долзарб юмушларига доир масалалар муҳокама қилинди.

Йиғилишни Самарқанд вилоят ҳокими П. М. Абдураҳмонов очди. Ҳокимнинг биринчи ўринбосарлари А. Мардиев, Т. Қиличев ва бошқалар кун тартибидаги масалалар юзасидан сўзга чиқдилар.

ХОДИМЛАР СОНИ ҚИСҚАРТИРИЛДИ

Хоразм вилоят ҳокимияти қайта тузилди. Ҳокимият ходимларининг ўттиз фоизи қисқартирилди. Эндиликда бу ерда ҳаммаси бўлиб 41 киши ишламоқда. Қисқартирилган мутахассислар халқ хўжалигининг турли соҳаларига ишга юборилди.

Бундан икки ой муқаддам собиқ вилоят кенгаши, вилоят партия комитети ва вилоят ижроия комитети ходимларидан тузилган ҳокимият аппарати сифат жиҳатидан анча ўзгартирилганлигини таъкидлаш керак.

(ЎзА).

АКСИ САДО

ҚЎШҲОКИМИЯТЧИЛИК ТУГАТИЛДИ

Эсингиздами: «Халқ сўзи» нинг 1991 йил 3 январь сонида «Ҳокимият кимнинг қўлида?» сарлавҳали мақола босилганди. Мақолада Учқудуқ, Зарафшон шаҳарларида қўшҳокимиятчиликка барҳам бериш масаласи кўтарилганди. Ўша йиллари Учқудуқ район партия ва совет ташкилотларининг қарор ва фармойишларига хўжаликларгина итоат қилишарди., Учқудуқ шаҳар маҳаллий ҳокимиятининг қарорлари эса фақат шаҳарликлар манфаатини кўзларди. Бу ерда учинчи бир ҳокимият ҳам бор эди. У шимолий кон бошқармаси деб аталарди. Район ва шаҳар маҳаллий бошқарув ташкилотлари кўп ҳолларда бир-бирларининг ишларини такрорлашарди. Масалан район советининг қарорларига шаҳар Совети бўйсунмасди. Район раҳбарлари:

— Биз районда мутлоқ ҳокиммиз, — дейишса, шаҳар раҳбарияти:

— Шаҳар бизники, — дерди.

Яқинда ташкил этилган Навоий вилоятининг ҳокими Абдуҳолиқ Айдарқулов дастлабки фаолиятини мана шу бошбодоқликка барҳам беришдан бошлади.

Учқудуқ район ва шаҳар советларининг қўшма сессиясида бу масала узил-кесил ҳал қилинди.

— Ҳаммамизнинг ташвишимиз битта бўлиши керак, — деди сессияда сўзга чиққан вилоят ҳокими. — Аравани ҳар томонга қараб тортишдан ҳеч ким фойда кўрмайди. Қўшҳокимиятчиликда айрим мансабпарастларгина манфаат кўради.

Шундан кейин район ва шаҳар депутатлари бир қарорга келдилар, шаҳар ҳокимияти тугатилди.

Учқудуқ шаҳар советининг раиси В. Головенко район ҳокими этиб сайланди.

Демак, бизнинг ҳам сўзимиз беҳуда кетмабди.

Маҳмуд МАРДИ.
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Деҳқон хўжаликлари*

ҚАД РОСТЛАМОҚДА

Республикамизда деҳқон (фермер) хўжаликлари ташкил этиш ҳаракати кенг қулоч ёймоқда. Бу жараён қийинчилик ва мушкилотларга учраётган бўлса-да, изчил бораётир. Бизда деҳқон (фермер) хўжаликлари даставвал 1989 йилда ташкил топган эди. 1992 йил январига келиб уларнинг сони 7,9 мингдан ошиб кетди. Ҳозир 20,3 минг гектар ерга эгалик қилмоқдалар. Фермерлик ҳаракати айниқса Бухоро вилояти ва Қорақалпоғистон Республикасида кенг қулоч ёйди. Айни пайтда уларнинг ҳар бирида тегишли равишда 2676 ва 1283 деҳқон хўжалиги фаолият кўрсатаяпти.

Хўжалик юритишнинг бу янги шакли барча янгиликлар сингари даставвал ўзининг ҳуқуқий мақомига, хайрли иш кенг қулоч ёйишига кафолат берадиган омилларга эга эмасди. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Деҳқон (фермер) хўжаликларини янада мустаҳкамлаш ва республикада ишбилармонлик фаолиятини давлат йўли билан қўллаб қувватлаш тўғрисида» 1991 йил 29 ноябрдаги фармони унинг ҳуқуқий асосларини таъминловчи муҳим ҳужжат бўлди.

Биринчи марта деҳқонга мустақил хўжалик юритиш, унинг чинакам соҳиби бўлиш, барча фуқароларга қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши билан эркин шуғулланиш ҳуқуқи берилди. Уларнинг ҳуқуқ ва манфаатларини давлат томонидан ҳимоя қилиш белгилаб қўйилди. Энди деҳқон хўжалиги соҳиблари ва фермерлар юридик шахс ҳуқуқига, ўзларининг муҳр ҳамда банкдаги ҳисобига эга бўлишлари мумкин. Давлат уларни етиштирилган маҳсулотнинг камида 50 фоизини республика фондига сотгани учун ўзаро келишилган нархларда қишлоқ хўжалик техникаси, ёнилғи-мойлаш материаллари ва бошқа ресурслар билан таъминлаб туради.

Ер — қишлоқ хўжалигининг энг асосий воситаси, зеро, деҳқон (фермер) хўжаликлари учун ҳам беқиёс аҳамиятга эга. Республикада фермерлар учун ер фонди ташкил этиш, уни фермерларга камида ўн йил муддат билан бериш, башарти, хўжаликни муваффақиятли юритган тақдирда муддатни янада узайтириш борасида саъй-ҳаракатлар қилинмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг 1990 йил 20 июнда бўлиб ўтган ўн иккинчи чақириқ иккинчи сессиясида «Ер тўғрисида»ги қонуннинг қабул қилиниши туб ўзгаришларга асос солди. У мавжуд фермер хўжаликларининг оёққа туриб олиши ва ривожланиши учун катта имкониятлар яратди, сон жиҳатидан кўпайишига кўмаклашди.

Деҳқон (фермер) хўжаликлари иқтисодий тизимда давлат, жамоа ва бошқа хўжаликлар ҳамда корхоналар билан теппа-тенгдир.

Ишлаб чиқариш кучлари ва колхоз, совхозлардаги ишлаб чиқариш муносабатлари ўртасидаги, ишлаб чиқаришнинг ижтимоий характери ва маҳсулотларга давлат томонидан ниҳоятда паст нархлар белгиланиши ўртасидаги номутаносиблик, меҳнаткашларнинг ўз иш натижаларидан баҳраманд бўлмасликлари меҳнат унумдорлигининг ўсиши, қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқариши самарадорлигининг юксалишига йўл бермай қўйди. Ер ўз меҳнатининг пировард натижасидан манфаатдор бўлган кишилар қўлига ўтгач, иш тамомила бошқача тус олади.

Фермер нафақат мол боқиш билан шуғулланиши, балки қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлайдиган, колбаса, пишлоқ ишлаб чиқарадиган кичик корхоналар ҳам очиши мумкин. Фермерлар ихтиёрий равишда бирлашишлари ва маҳсулот ишлаб чиқарадиган ва қайта ишлайдиган, моддий-техника таъминоти билан шуғулланадиган, қурилиш, техника ремонти, сув хўжалиги, ветеринария ва агрохимия хизмати кўрсатадиган ассоциацияларга, кооперативларга киришлари ҳам мумкин.

Аграр секторда кўп укладли иқтисодиётни қарор топтириш ва шу асосда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари етиштиришни муттасил кўпайтиришга эришиш, деҳқон хўжаликларини ташкил этиш ҳамда уларнинг оёққа туриб олишига кўмаклашиш мақсадида Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар, районлар ва хўжаликларда махсус комиссиялар тузилди. Унинг таркибига малакали мутахассислар ва масъул раҳбарлар киритилган.

Ҳозир республикада деҳқон (фермер) хўжаликлари учун махсус ер фонди ташкил этилди. Бунинг учун 200 минг гектар ер майдони ажратилди. Фонд тасарруфидаги ер майдони ҳозирча 197,1 минг гектарни ташкил этмоқда. Айни пайтда деҳқон (фермер) хўжалиги ташкил этиш истагини билдирган 9,1 минг фуқаро Президент фармонига биноан 71,9 минг гектар ер майдони олди. Қашқадарё, Самарқанд, Тошкент вилоятларида кўплаб фермер хўжаликлари ташкил топди.

Сирдарё вилоятининг Сайхунобод районида деҳқон (фермер) хўжаликлари жадал ривожланиш йўлига кирди. Бу ерда ҳозирдаёқ 74 хўжалик фаолият кўрсатаяпти. «СССР 50 йиллиги» совхозидан К. Мирзаев бошлиқ деҳқон хўжалигининг ишлари диққатга сазовор. Бу деҳқон хўжалигида 140 бош қорамол, жумладан 30 бош соғин сигир, 4 от ва 70 бош қўй парваришланаяпти. Бултур давлатга 87,3 тонна сут, 4,8 тонна гўшт топширилди. Фермер тасарруфида 20 гектар ер майдони, қисман механизациялашган чорвачилик фермаси, сув минораси, «ГАЗ-53» автомашинаси ва бошқа техника воситалари бор. Фермада атиги беш киши меҳнат қилади. Давлатдан олинган қарз тўласинча қайтарилди.

Гулистон районидаги «Қизил тонг» колхозидан У. Саримсоқовнинг фермер хўжалиги ҳам муваффақиятли ривожланаяпти. Бу ишбилармон икки йил мобайнида давлатга 49 тонна гўшт топширди. Вилоятда бундай ишбилармонлар оз эмас. Ильич районидаги Ш. Рашидов номли совхоздан У. Шоимов бултур 163 тонна сут етиштириб, шундан 138 тоннасини давлатга сотди, 25 тоннасини эса мактаб ва болалар боғчасига текинга берди.

Оқдарё районидан Ш. Робиев, советободлик Т. Абдуллаев, иштихонлик О. Қорабоев, жомбойлик Н. Самадовнинг деҳқон хўжаликлари ҳам ижобий натижаларни қўлга киритаяпти. Уларнинг ҳар бири анчагина миқдорда гўшт ва сут маҳсулотларини эл дастурхонига тортиқ этди. Бухоро вилоятининг Пешку районидан Т. Тошев, Хоразм вилоятининг Қўшкўпир районидаги «Москва» колхозидан К. Ёдгоров, Наманган вилоятининг Тўрақўрғон районидаги «Ўзбекистон» колхозидан М. Юсупов сингари фермерларнинг ҳам ошиғи олчи бўлаётир.

Аммо фермерлик ҳаракатидаги барча ишлар хамирдан қил суғургандек силлиқ кетаётгани йўқ, қийинчилик ва муаммолар ҳам етарли. Айрим раҳбар ва мутахассислар қишлоқда деҳқон хўжаликларининг пайдо бўлишига қитмирлик билан қарамоқдалар. Самарқанд, Бухоро вилоятларининг деҳқончилик-саноат банклари колхоз, совхозлардан кафолат хатлари бўлмаганлиги сабабли фермерларга қарз беришни чеклаб қўйди, механизация воситалари ҳаддан ташқари кам ажратилмоқда. Бу ҳам етмагандай нарх неча бор ошиб кетса-да, кредит миқдори ўзгармаётир. Фермерларнинг тракторлари ва қишлоқ хўжалик машиналарига техника хизмати кўрсатиш, уруғлик, ўғит, ўсимликларни ҳимоя қилиш воситалари, қурилиш материаллари сотиб олишларида ҳам муаммолар талай.

Бу қийинчиликларни бартараф этиш учун энг аввало фермерларга ерни шартнома асосида тарқатиш зарур. Ҳар икки томоннинг мажбурияти аниқ-равшан белгилаб қўйилиши шарт. Бунда энг муҳими — тупроқ унумдорлиги пасайишига йўл қўймасликдир. Ерни фақат деҳқончилик мақсадлари ҳамда халқ учун зарур маҳсулотлар етиштирилишига тасарруф этиш керак. Бошқача айтганда, фермер хўжаликлари колхоз ва совхозларнинг қаноти остида бўлиши зарур. Фақат шундай шароитдагина фермерлик ҳаракати кенг қулоч ёза олади. Республика Президенти Ислом Каримов деҳқончилик-саноат мажмуи ходимлари қурултойида буни алоҳида уқдириб ўтди. Бу фермерлик ҳаракати учун жуда муҳим йўл-йўриқ бўлиб, фермерлар билан колхоз, совхозлар ўртасидаги турли келишмовчиликларни бартараф этишга хизмат қилади. Мавжуд ҳамда янгидан ташкил этилаётган деҳқон (фермер) хўжаликларига ҳар жиҳатдан амалий ёрдам кўрсатилиши даркор. Уларга молиявий, моддий, техникавий ҳамда маслаҳат ёрдамлари кучайтирилади.

Деҳқон хўжаликлари энди оёққа туриб, қад ростлаб, куч тўплаётир. Бу янги ишлаб чиқариш муносабатлари натижасида пайдо бўлаётган объектив жараёндир. Келажакда деҳқон (фермер) хўжаликлари аграр ишлаб чиқаришни жонлантирадиган куч бўлиб қолади.

Д. ҚЎЧҚОРОВ,
Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ хўжалиги вазирининг биринчи ўринбосари.

Ўзбекистон: иқтисодиёт қирралари

«ЁШИНГ ЮЗГА, ҚЎРАНГ МОЛГА ТЎЛСИН»

— 1968 йилда отаси Сотибекка чўпонлик таёғини топширар экан, ана шундай оқ фотиҳа берган эди. Жуда ёшлигидан отар кетидан эргашиб, яйлов кезган чўпон ўғлига падарининг бу нияти ҳамиша йўлдош бўлди. Юрганда белига қувват, ишларига қут-барака бағишловчи бу фотиҳа оҳанграбосини орадан кўп йиллар ўтса ҳам ҳамон ҳис қилиб, сезиб юради.

Қир-адирларнинг кўкламги бетакрор манзараларига, ўпкани ёргудек мусаффо ҳавосига маҳлиё бўлиб келаётганимизда дўнглик остидаги чоғингина қўрага дуч келдик.

— Сотибекнинг отари шу, — деди ҳамроҳимиз «етиб келди» маъносини билдирувчи оҳангда. Бир қарашдаёқ тўл олиш қизғин кетаётганлигини сезиш қийин эмас эди. Атроф қўй-қўзиларнинг шовқинига тўла. Сотибек ака ўғли Темур икковлон янги туғилган қўзиларни ажратиш билан банд. Уларнинг ҳаракатларини кузатган киши полиздан қовун-тарвуз узаётган деҳқонга қиёслагинг келади. Гўё ғарқ пишиқчилигу миришкорлар уларни йиғиб тўплаяпти. Ота-бола ҳам янги туғилган қўзиларни олдинги оёқларидан кўтарган ҳолда пешма-пеш қўра ичкарисида тайёрланган жойга элтишади.

Фурсат топиб бош чўпондан қуйидагиларни билиб олдик. Отарда 200 бош совлиқ парвариш қилинади. Ниятлари тўл олиш мавсумини талафотсиз ўтказиб, ҳар юз бош совлиқдан юз бош асраб қолиш. Бу яратувчилик ишида оила бекаси Майрамхон опа, ўғли Соғиндиқ, келини Бахтихонлар Сотибекнинг ишончли кўмакдошлари, суянчиқлари бўлишмоқда.

— Ҳукуматимизнинг чорвачилик маҳсулотлари харид нархини оширганлиги бизни яна ҳам меҳнат кўтаринкилигига чорламоқда. Бу тадбирни чорвадорларга кўрсатилган навбатдаги ғамхўрлик деб биламиз, — дейди Сотибек ака.

М. ҚОДИРОВ,
жамоатчи мухбир.

СУРАТДА: бош чўпон Сотибек Бўтабеков.
А. ЮСУФБОЕВ олган сурат.

ЁНҒОҚ — БЕЛГА ҚУВВАТ

Ўзбекистонда пахта яккаҳокимлиги вужудга келди. Бу ишларни бажариш учун кўплаб ташкилий ишлар амалга оширилди. Тоғолди районлардаги аҳоли пастки пахтакор минтақаларга кўчирилди. Шу сабабли кўп майдондаги боғлар, ёнғоқзорлар, бодомзорлар қаровсизлик натижасида йўқ бўлиб кетди.

Шунингдек, 1953 йили янги суғориш системасига ўтиш жараёнида минг-минглаб мевали дарахтлар қирқиб юборилди. Қатор сув омборлари қурила бошлади. Биргина Чорвоқ сув омбори теварагида ва сув тагида қолган қишлоқларнинг беҳисоб ёнғоқзорлари йўқотилди. Шунингдек, шаҳарларимизнинг кенгайтирилиши, қайта қурилиши, янги саноат корхоналарнинг пайдо бўлиши ҳам ёнғоқзорларнинг камайиб кетишига олиб келди. Бундай мисоллар кўп.

Жумҳурият Ўрмончилик давлат комитетига қарашли ерлардаги ёнғоқ, мевали дарахтзорларнинг умумий майдони 44 минг гектардан зиёд. Ўрмончилар тоғ ва адир ерларни ўзлаштириш ҳисобига 9 минг гектардан кўпроқ майдонда янги ёнғоқзорлар, пистазор ва бодомзор боғлар барпо қилдилар.

Раҳматли Ш. Рашидовнинг ташаббуси билан Бахмал районидан ер ажратилиб, ёнғоқчиликка ихтисослашган «Бахмал» ўрмон хўжалиги ташкил қилинди. Ҳозир ёнғоқзорлар дастлабки ҳосилини бера бошлади. Келажакда бу хўжалик аҳоли дастурхонига 1000 тонналаб ёнғоқ етказиб беради.

Шунингдек, Самарқанд вилоятидаги Советобод ўрмон хўжалиги меҳнаткашлари Каттақўрғон сув омбори қирғоқларини емирилишдан сақлаш, сув омборини лойқа босишдан асраш мақсадида 3 минг гектардан кўпроқ майдондаги баҳорикор ерларда ўрмонзорлар барпо қилдилар. Улар 2000 гектарга яқин пистазорлардан 1991 йилда бир миллион сўмга яқин маҳсулот сотдилар.

Умуман ёнғоқ мевали дарахтзорларнинг халқ хўжалигидаги аҳамияти катта. Улар тоғларда, адирларда тупроқни ҳимоя қилиш, селнинг олдини олиш вазифаларини бажариш билан бирга кўплаб ҳосил беради. Ёнғоқ меваси мазали ҳамда тўйимли бўлиб, у 60—80 фоизгача енгил ҳазм бўлувчи ёғлардан иборат. Бундан ташқари 20—25 фоиз карбон сувлар, 12—20 фоиз оқсил ва 5 фоиз қанд моддаларига эга. Унинг меваси тўйимлилиги билан мол гўштидан 7 маротаба устунликка эга.

Табобатда ошқозон ва ичак касалликларини даволашда ҳам ишлатилади.

Ёнғоқ, бодом ва пистазорларни барпо қилиш, улардан юқори ҳосил олиш, аҳолини ва қандолатчилик корхоналарини ёнғоқ мевалари билан таъминлаш республика Ўрмон хўжалиги давлат комитети томонидан амалга ошириладиган вазифа бўлишига қарамай ўрмончилар 151 тонна ҳосил териб давлатга топширдилар, холос. Бу 20 миллионли давлат аҳолиси жон бошига 7,5 граммдан тўғри келади. Ёки ўрмон хўжалигига қарашли ҳосилга кирган ёнғоқзорларнинг ҳар тупига 2—2,2 килограммдан тушади.

Ваҳоланки, жумҳуриятимиз режа комитетининг 1990 йилдаги тавсиясига кўра жон бошига ёнғоқ, бодом, писта истеъмол қилиш бир килограммдан, бошқа қуруқ мевалар 10 килограммдан, ҳўл мева, узум 78 килограммдан бўлиши лозим. Бу норма тиббиёт илмий-текшириш институти олимларининг тавсияси асосида белгиланган.

Инсоннинг бардам-бақувват бўлиши бевосита витаминга бой меваларни истеъмол қилишига боғлиқ. Бунинг учун боғу роғларни кўпайтириш, ҳосилдорлигини ошириш керак. Жумҳуриятимизда 1990—2000 йилгача 20 минг тонна ва 2010 йилга бориб 41 минг тонна ёнғоқ, писта, бодом ишлаб чиқариш вазифаси турибди. Бунча маҳсулотни фақат ўрмон хўжаликларида етиштириш қийин. Чунки ўрмон хўжаликларига тоғ зоналарининг кам унумли юқори қисми биркитилган. Бу ерларда барпо қилинган ёнғоқзорлар кам ҳосил бериши табиий. Чунки улар ўрмон-мелиорация усули билан бунёд қилинган бўлиб, бундан асосий мақсад тоғларни кўкаламзорлаштириш ва ўрмонзорларни вужудга келтиришдир.

Шу туфайли ҳам ёнғоқ мевали боғу роғлар барпо қилиш учун унумли, табиий намлиги кўп ерларни ажратиш мақсадга мувофиқ. Жамоа хўжаликларида, мактабларда, ташкилотларда йўл ва сув хўжаликларида, хуллас, ҳамма жойда мағизли дарахт кўчати ўтказишга, парваришлашга эътибор берилиши керак. Шундагина биз мустақил Ўзбекистонимиз мўл-кўлчилигини ва шуҳратини тиклаган бўламиз.

Бунинг учун қуйидаги таклифларни илгари сурамиз.

Тоғ ва тоғолди минтақаларидаги ёнғоқ ўстириш мумкин бўлган ерларни, мавжуд булоқларни ҳисобга олиш, уларнинг сувидан тежамли фойдаланиш мақсадида кичик сув ҳавзаларини барпо қилиш, тоғолди қияликларига сув чиқариб, ёнғоқзор, боғлар барпо қилиш имкониятлари мавжуд.

Ана шундай имкониятлардан келиб чиқиб биргина Самарқанд вилоятида минг-минг гектар ёнғоқзор, бодомзорлар ўстириш мумкин. Хатирчи, Қўшработ, Нурота районлари ерларида ёнғоқ мевали дарахтзорлар бунёд қилиш лозим. Шунингдек, Эски Ангор канали атрофидаги ерларни ўзлаштириб, Советобод ўрмон хўжалиги таркибида ихтисослаштирилган ёнғоқчилик бўлими ва Қўшработда махсус ўрмончилик хўжалигини ташкил қилиш вақти етди.

Қашқадарё, Жиззах, Сурхондарё, Наманган ва Тошкент вилоятларида йўл четларига, ариқ, канал ва сув ҳавзалари атрофларига, қишлоқ, шаҳар, ва посёлка марказларида, маҳаллаларда мевали, ёнғоқ ва бодом дарахтларини ўстириш имкониятлари бор. Шунингдек, дала ихота дарахтзорларини барпо қилишда ёнғоқ дарахтидан кенг фойдаланиш керак. Ихота дарахтларининг биринчи қаторига 1 ва 2 йиллик ёнғоқ кўчатини 10 метр оралиқда ўтқазиш лозим.

Ёнғоқчиликни тубдан яхшилаш мақсадида ўрмон хўжалиги давлат комитети қошида ёнғоқчилик бўлимини ташкил қилиш мақсадга мувофиқ.

Сурхондарё вилоятидаги жамоа ва давлат хўжаликларига узоқ муддатга мол боқиш учун яйлов сифатида 26 минг гектар пистазор ўрмонлари биркитилган. Шу қарор бекор қилиниши керак. Чунки 1965—1970 йилларда шу пистазорлардан 100—110 тонна ҳосил териб олинган эди. Ҳозир 5—7 тоннадан ошмайди. Пистазорларнинг ҳолати ёмонлашмоқда. Ҳатто қуриб кетмоқда. Натижада адирларда қаттиқ ёмғир туфайли сел хавфи пайдо бўлмоқда.

Давлат ва жамоа ёнғоқзорларини ўрмон хўжаликларига бериш ёки колхозлараро ўрмончилик бўлимларини ташкил қилиш ва мутахассислар билан таъминлаш зарур. Чунки уларга қарашли ўрмонларда ҳеч қандай махсус агротехник тадбирлар амалга оширилмайди. Натижада ўрмонзорларнинг аҳволи ёмонлашмоқда, микроиқлим ва намлик камайиб, булоқлар қуриб қолмоқда.

Толимаржон, Чорвоқ, Қоровултепа ва бошқа сув омборларини кўкаламзорлаштириш, ёнғоқ мевали ўрмонзорларни барпо қилиш мақсадида янги хўжаликлар ёки бўлимлар ташкил этиш, ерларни Ўрмон хўжалиги давлат комитетига бериш лозим. Шу кеча-кундузда мутасадди ташкилотлар, мактаб ўқувчилари, бутун жамоатчилик кўчат ўтқазиш, боғ-роғлар барпо қилишга шошилишлари даркор. Президентимиз фармони билан аҳолига ажратилган томорқалар кенгайди. Ундан тўғри фойдаланиш зарур. Уларнинг эгалари ҳеч бўлмаса 3—4 дона ёнғоқ ва бодом кўчати ўтқазсалар, жумҳуриятимиз бўйича 2 миллион туп ёнғоқ, мевали дарахт ўсган бўларди. Бу 10—15 йилда 10—20 минг тонна ёнғоқ-бодом маҳсулотини олиш имконини туғдиради.

Жумҳуриятимиз ўрмон хўжаликлари жорий йилда 1,4 миллион туп 1—2 йиллик ёнғоқ кўчати ва 420 минг дона пайванд қилинган чучук бодом кўчати етиштирдилар. Бу кўчатларни Бахмал, Самарқанд, Бурчмулла, Наманган, Яккабоғ, Каттақўрғон ўрмон хўжаликларидан сотиб олиш мумкин.

Нуъмон ЯҲЁЕВ,
Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўрмончи, қишлоқ хўжалиги фанлари номзоди.

Қалам учида алам

ИЛЛАТНИ МИЛЛАТДАН ҚИДИРМАНГ

● ОНА ИЗТИРОБЛАРИ
● АСҚАР ОШҚОЗОНИДА АЛЮМИНИЙ ҚОШИҚ.
● АДОЛАТ ТАЛАБ ҚИЛИШ — МИЛЛАТЧИЛИК ЭМАС.

МУЯССАР Расулованинг муҳарририятга хатидан:

«МЕН пешонамга битган икки боламни минг азоб-уқубатлар билан тарбиялаб, уларга ҳам ота, ҳам она бўлиб вояга етказаётган бир муштипар аёлман. Топганимни уларнинг оғзига тутдим, эгнига кийдирдим. Етимлиги билинмасин, дедим.

Ўтган йили тўнғич ўғлим — Абдурашидни ҳарбий хизматга чақиришди. Уни Россиянинг Ростов шаҳрига олиб кетаётганларини эшитдиму Тошкент вилоят ҳарбий комиссари ўртоқ Ҳасанов олдига йиғлаб бордим. «Нима учун Россияга жўнатасиз, мен норозиман, боламни у ёқларга юбормайман», десам, у киши яхши гапириб, «бизнинг ҳам планимиз бор, тушунинг. Майли, болангизни Ашхабодга юбораман, у жойлар яхши, тинч-омон хизмат қилиб келади, биз ёрдам берамиз», — деди. Ўғлимни 1991 йил 2 декабрда аскарликка олиб кетишди...»

Баҳодир Тожиддиновнинг тушунтириш хатидан:

«Биз 26 декабрда Ашхабод шаҳридаги қисмда хизматни бошладик. Борганимиздан рус ва украин болалари сержантлар билан бирга менга ўхшаган янги аскарларни кечалари ухлатмасдан уриб, тепкилаб қийнай бошлашди. Бошлиқларга айтсак, ўша старшиналарнинг гапини тўғри, деб бизни сўкишарди. Улар ўзбек фарзандларига жуда ҳам нафратланиб қарар эканлар...

Тошкентлик Абдурашид Рауфов деган йигитни госпиталдан олиб келишди. Мен ундан нима қилди, деб сўрадим. У «эҳтиёт бўлгин», деб бўлган воқеани айтиб берди...

Интизом умуман йўқ эди бизнинг қисмда. Бир гал мени қийнаб урганларида олд тишим синиб кетди. Азобларга чидай олмай, ҳамма ерим кўкарган ҳолда Тошкентга — уйимга қочиб келдим. Операция қилинган А. Рауфовни сафга турғазиб, югуртирганларини кўриб, азобланганига ачиниб, унинг уйига бориб аҳволини айтдим...

АБДУРАШИД Рауфовнинг тушунтириш хатидан:

«Ашхобод шаҳрида хизматни бошлаганимдан кейин, у ерда мен кутмаган ҳодисалар бошланди. Сержантлар бизнинг устимиздан кулишар, уриб, сўкиб, тепишар эди. Тепганларида баъзан ўзимдан кетиб қолардим. Бирортага айтсаларинг, ўлдирамиз, дея бизни қўрқитишарди.

9 декабрда умивальник олдида украин, ўрис сержантлар, туалетни тозалайсан, ёки сигарет, пул топиб бергин, деб мени ўраб олишди.

«Айбим нима, қўйворинглар мени, ахир ҳаммамиз бу ерда хизмат қилгани келганмиз», дедим ёлвориб. Улар эса устимдан кулишди. Кейин уриб, бошимга тепишди. Иккитаси қўлимни қайириб, «ҳозир қошиқ ютасан», деб катта қошиқни синдириб, дастасини оғзимга мажбурлаб тиқишди. Улар «ўзим ютдим дейсан, бўлмаса сени қийнаб ўлдирамиз» дейишди. Яна тепганларида ҳушимдан кетибман. Анча пайтдан кейин ўзимга келиб, зўрға ўрнимдан турсам, ичимда бир нарса бордарди. Санчастдаги сержантларга воқеани айтсам, ишонмай, кулдилар.

Орадан олти кун ўтиб — 15 декабрда аҳволим оғирлашганидан сўнг госпиталдаги рентгенга солишиб, қоримда «нимадир борлиги»ни аниқлашди. Икки кундан сўнг операция қилишиб, ошқозонимдан алюминий қошиқнинг дастасини олиб ташлашди. Касалмандлигимга қарамай, 30 декабрда хизматни давом эттириш учун ўз қисмимга жўнатилдим...»

Ўғли ҳарбий хизматга кетганидан бир ярим ой ўтар-ўтмас унинг аҳволи оғирлигини эшитган она зудлик билан Ашхабодга етиб боради. «Ойижон, нима қилай, олдин тўғрисини айтишга қўрқдим. Ўша болаларни бошқа этап қилгандан сўнг командирларга айтсам «жим, энди гапини икки қилма», дейишди. Аҳволим мана шу», — дейди Абдурашид онасига ҳасрат билан.

— Мушук боласини авайлагандай, ўғлимни бир амаллаб Тошкентга олиб келдим. Эртасига шошилинч равишда вилоят ҳарбий комиссариатига келиб, уни госпиталда даволатиш учун ёрдам сўрадим. Улар эса йўлланма беришмади, — дейди она алам билан. — Эски госпиталда ВККга бориб, «мен боламни соғлом топширган эдим, мана, ярим жон қилиб олиб келдим; ўғлимни госпиталга ётқизиб, даволаб беринглар» деб мурожаат қилдим. У ердагилар «буни нимага олиб келдинг, ўша жойдаги госпиталга олиб бор, қани ҳарбий билети?», дейишиб, роса сўроққа тутишди. Улар билан талашиб-тортишдим. «Ҳозир Президент идорасига бориб шикоят қиламан», деганимдан сўнг госпиталга йўлланма ёзиб беришди ва ялиниб-ёлвориб касалманд боламни госпиталга ётқизишга эришдим. Шунда менга алам қилди: «Алпомишдай ўғлим яримжон бўлиб ўтирса-ю, устига-устак, у қочоқ деган номни ҳам оладими? Болам одам ўлдирмаган, ўғирлик қилмаган бўлса, унинг айби нима», деб Президентимиз номига шикоят ёзиб бордим. Афсуски, қабулхонадан нарига ўтолмай бир амаллаб ҳарбий масалалар бўйича ишлайдиган Ф. В. Косяк қабулига кира олдим, холос. Дардимни эшитар экан, деган умидда унга воқеани шундайлигича айтиб бердим. «Рус ва украин болалар ўғлимни қийнашибди», десам, у тўсатдан «нимага миллат ажратасанлар!», деб бақириб юборса бўладими?

МУХБИР ШАРҲИ: Мана шунча аламли воқеа-ҳодисаларни бошидан кечирган касалманд бир онанинг ёнида раҳмдил тоғаси Абдулҳафиз Ғаниевнинг борлигини, адолат талаб қилиб, унинг маҳкамалар эшигида елиб-югурганлигини аввалдан таъкидлаб қўймоқчиман. Яхшиямки, жигаргўшалар учун жон куйдирадиган Абдулҳафиз ака сингари инсонлар бор орамизда. Йўқса, онанинг ҳоли нима кечарди?

Масалани ойдинлаштириб олиш мақсадида ҳарбий госпиталда врач Тамара Владимировнанинг (фамилиясини айтишни истамади) суҳбатини олдим.

— Ҳа, Рауфов деган йигит менда даволанаяпти. Мияси чайқалган, ошқозонида алюминий қошиқ асоратидан майда яралари бор, — деди у бепарво алфозда.

— Тамара Владимировна, унинг боши ва ошқозонидаги дардлари ҳақида дастлаб сизда асос йўқ эди. Шундайми?

— Тўғри. Лекин мен врачман. Аввало унга ишондим, текширдик, даволадик. Воқеа қандай бўлган — буёғи бизга қоронғи.

Тамара Владимировна фамилиясини яшириб, мухбирдан беҳуда ҳайиқдилар. Аслида, у киши олижаноблик қилган — беморга ишонган ва аскарнинг айтганлари тўғри чиққан.

Аскарларнинг тиши синганини, мияси чайқалгани, ошқозонидан алюминий қошиқ олиб ташлангани — факт. Агар буларни оқибат деб қарасак, шу оқибатнинг сабаблари мавжуд ҳарбий хизматдаги адолатсизлигу, тартибсизликлар эканлиги равшан бўлади.

Улкан давлат каби қудратли армия ҳам шу қудрати даражасида ҳалокатга, инқирозга учради. Қанчалик баландпарвоз шиорлар, ялтироқ чақириқлар билан ўраб-чирмалмасин, партократлар ўзларини халқлар дўстлиги учун жонкуяр қилиб кўрсатмасинлар, тоталитар тузумнинг ҳақиқий башараси шармандаларча очилиб қолди. Сиёсатдонлар буни тан олиб турибшибди, ҳаёт эса тасдиқламоқда. Лекин ҳарбийларимиз ҳанузгача ўзларини фаришта санаб келишмоқда, диктатор давлатнинг диктаторларга хос ҳарбий қонунларини пеш қилмоқдалар. Улар халқдан, миллатлараро дўстликдан кўра қонунга кўпроқ ихлос қўйишган.

Биз тинчлик посбони эдик. Тинчликни қурол-яроғни кўпайтириш билан сақлаб бўлмаслигини энди англаб етдик. «Армия ва Халқ якдилдир», деб келардик. Афсус, эндиликда армиянинг ноҳақликлари яққол намоён бўлаётир. Касални яширдик — иситмаси авж олди. Ахир мана шу йигитлар ёшлигидан «шавкатли армия»га шон-шарафлар айтиб улғайишмаганмиди?

Андиша — муте бўлишга, хўрланишга розилик аломати эмас.

Нега энди Тамара Владимировна инсонийларча иш тутади-ю, қолганлар расмиятчилик қилишади. Абдурашидни даволаб, унга ёрдам бергани учун Тамара опа сингариларни ҳам «ноқонуний иш тутгансанлар», деб жазолаш керакдир, эҳтимол? Агар қўйиб берсангиз, шундай қилувчилар ҳам топилади орамизда.

Ҳар не масалада миллатчиликни ўртага қўшиш бугунги кунда ҳақиқатни очишдан чалғитиш учун кўпларга қўл келаяпти. Миллатчиликни қалқон қилиб олиб адолатга қайишмас эканмиз, Муяссар Расулова сингари оналар дардалам чекаверадилар.

— Биз миллатчилик қилаётганимиз йўқ. Жигарбандимизга азоб бериб жабрлаганларни айтишимиз ўша халқни ҳақорат қилишимиз эмас-ку, ахир, — дейди Абдулҳафиз Ғаниев. — Биз унинг тобутини кутиб ўтиришимиз керакмиди? Муяссарнинг ёлғиз суянчиғи — шу ўғил. Давлат унга ўғил туғиб бермайди. Ёзинг, ёзмасангизлар сизлар ҳам қўрқоқсизлар! Ахир, оналар қачонгача фарёд чекади? Бу қанақа гап, эшикма-эшик адолат талаб қилиб юрган аёл миллатчи бўлиб қоладими?!

Абдулҳафиз аканинг бир гапи дилимни қақшатиб ўтди.

— Муяссар госпиталдаги ўғлига бир кило олма олиб боролмай, ўксиниб ўтирганини кўриб, кўнглим бўшаб кетди, укажон...

Ғарибу нотовонларга адолатсизлик қилсак, пешонасини силамасак, бу қандай жамият бўлди.

Бугунги машаққатли кунлар ҳам ортда қолар, болаларимиз ўзимизнинг миллий лашкарларимизда хизмат қиладиган кунлар ҳам келаяпти.

Ўзбекистон ўз ўғлонларини боқа олади. Улар эса ўз мамлакатига хизмат қилишга қодир ва бу фарзандларимиз учун шараф ҳамдир. Минг шукурки, у кунлар яқин. Республикамиз Президенти ташаббуси билан собиқ Иттифоқнинг қатор давлатларида хизмат қилаётган ўзбекистонлик аскарларнинг Туркистон ҳарбий округи тасарруфига чақириб олинаётган бу жабҳада ёруғ кунлар яқинлигининг ёрқин далолатидир...

Тоҳир ДОЛИ ўғли,
«Халқ сўзи» мухбири.

„ТИРИКЛИКНИНГ ҒАМИ ҲАМ СОВҒА...”

(Давоми. Боши 1-бетда).

Мен бу ерда «Ўш-Ўзган фарёди» устида алоҳида тўхталмай ўтсам инсофдан бўлмайди. Мана унинг адолатсизликка, бегуноҳ тўкилган қонларга қасос бўлиб янграган, шаҳидлар руҳига муножот-марсия сифатида туғилган туркумига кирувчи шеърлардан бири.

БИЗЛАР ОЖИЗ...

Биз қайда-ю, ҳақиқат, ҳаққа
Бағр очган осмон қаерда!
Шарпа сезсак тўхтаймиз таққа
Юрагида арслон қаерда.
Ҳали уз-оқ бизлар чўкиб тиз
Яшагаймиз. Ҳоқон қаерда
Тўниб-музлаб қолган қонимиз
Алмаштирмоққа қон қаерда.
Йў-йўқ, гарчанд кетмади шўримиз
Очимиз оч, тўқимиз тўйган.
Бизлар ожиз она бўримиз
Болаларин одамлар сўйган!
Бугун дунёйи-дун тескари
Бўриларни одамлар тишлар.
Сенга одам бўлиб ўсгани
Йўл қўймайди бугунги ишлар.
Кўз ёшимиз кетгандир қуриб
Қон юмвоққа кўз ёш етмайди.
...Боласининг қасосин бўри
Ўз гўрига олиб кетмайди...

Одатда шеър шарҳланмайди. Шеър англанади. Англаш баробарида қалбингизда нелардир уйғониб, шоиранинг алангали туйғулари юрагингизда паноҳ топади.

Мен шу ерда Ҳалима Худойбердиева ижодида қасоскорлик руҳи устунлиги билан ҳам бошқа ижодкорлардан кескин фарқ қилишини айтишим керак. Танқидчи Озод Шарафиддинов шоира ижоди хусусида тўхталиб унга мана бундай таъриф беради: «Ҳалима фожиавий руҳни берганда шундай сўзларни танлайди-ки, бу сўзлардан тутун, дуд чиқиб тургандай туюлади». Ҳаққи рост. Одамлар ёвузлашганида Ўш-Ўзганда бўлгандай ҳатто қашқир-бўрилар ҳам ожиз қолмоғини у жуда моҳирлик билан очиб бера олган.

Бало Олой тоғ ошганин унутдинг
Бало бизга ёндошганин унутдинг
Қорачиқлар ўйиб олингани-ю
Қароҳларда қон тошганин унутдинг
Унутганнинг куйсин икки дунёси!
Тозаланиб, қизғиш гилам ёзилиб
Қонли излар кетаверсин босилиб
Лабларининг четларидан қон сизган
Болачалар тураверсин осилиб
Унутганнинг куйсин икки дунёси!

Ҳа, бу ўйлар шоира кўзи билан рассом монанд кузатилган фожиалар, сатрлар ҳали узоқ йиллар бизни ҳушёр яшашга ундаб туради-ки, иншооллоҳ, бундай дўзахий жараёнлар қайта бошимизга келмас. Бундай шўришу кулфатлар, «тарихимизнинг энг кир ва қора» кунлари такрорланмаслиги учун ҳам у кунларни, оташин шоирамиз айтганидай «Унутганнинг куйсин икки дунёси!».

Бизнинг бир асрнинг нари-берисида «улуғ давлат» паноҳида ўтказган умримиз, «ютганимиз», ютқазганимиз бугунги тушиб қолган ҳолатимизни англаб етмоғимиз учун қуйидаги шеър мушоҳадаси етарли деб ўйлайман.

Ўтказмадик умрни ётиб
Ё ўтириб, ўйларга ботиб
Юрдик, ботиқ изларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.
Ҳаммада-ку — ҳар хил кўз аён
Бир хил қилмоқ шарт бўлди, баён
Хиёл ўткир кўзларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.
Минг дард чеккан ўзимиз силлиқ
Минг тош теккан сўзимиз силлиқ
Қирқ қирралн сўзларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.
Бир хил бўлди бўйу, энимиз
Бир хил имон, бир хил — динимиз.
Хиёл тикроқ бошларимизни
Шудгор қилиб текисладилар.
Ортга боқиб сесканасан-ов
Қани дов бош, қани имон-дов
Яйдоқ дала... боқмас ҳатто ёв
Шудгор қилиб текисладилар.
Мен мозийга қўрқиб қарайман
Тошлар туриб кетадими деб
Бошлар юриб кетадими деб
Текисланиб кесилган бошлар.
Бари ўтди, ўтди қирғин, дор
Букун кўзим ёшин қилар сел
Фикри ўзгир бир фарзандга зор
Шудгорланиб текисланган эл.

Ҳалима Худойбердиева ижодида муқаддас юрт камоли, бугун бошимизга қўнаётган Хумо қуши — мустақиллик, унинг бешикдаёқ турли тазйиқу фитналарга дучор бўлаётган тақдири хусусидаги шеърлар алоҳида ўринни эгаллайди. Гапнинг очиғи шоира Ватанимиз мустақиллигини илк шеърларидаёқ орзу қилган эди. Орзулар муайян вақт ўтиши билан истибдодга қарши исён ва нафратга айланди. Унинг ҳар бир шеърида Ўзбекистоннинг чўнг дарди бир рамзий ифодани, маъжозий образ ёки нозик шаъма орқалими акс этар, бундай шеърлар тилдан-тилга, дилдан-дилга кўчиб, шеърхон юракларни ҳаяжонга соларди.

Элим сени муте кўрсам
Кўздан қолай, кўзим куйсин
Дема, унда не деюрсан
Сўздан қолай, сўзим куйсин.
Тўтимасман, бир бийрон тил
Дил бўлмаса ор, имон дил
Тил бўлмаса дарду, қон тил
Тилим деган сезим куйсин.
Ҳар толеда бир шоҳлик бор
Ўлмай етсам, эл бахтга ёр
Қолаверса эл зор, ночор
Маним шоҳлик кезим куйсин.
Қай пайт мотамсаро кўрдим
Йғво, фитна аро кўрдим
Ғамдан юзин қаро кўрдим
Маним шоир юзим куйсин.
Ў, кўп сирлар бўлар-ку фош
Кўрарманми, етиб бардош
Кетсам, эл қолса эгик бош
Тутаб гўрим — изим куйсин.
Ў, чин ҳурлик бахти, катта
Етажакмиз биз албатта
Мен етмай ўтсам, у ўтди
Маним ўғлим — қизим куйсин.

Ҳалима Худойбердиева ижодини синчиклаб кузатсангиз, ҳамма эл назарига тушган ижодкорларда бўлгани каби, ўтмиш адабиётимизга туташлик, бобокалонларимизга хеш-ақраболикни кузатасиз. Ришталари мустаҳкам, боболар руҳи мададкор бўлган жамики сара туйғулар шоиранинг дарду аламларига қўшилиб юракнинг энг тубидан вулқон мисол шеър бўлиб, муножоту марсия бўлиб отилиб чиқади.

Боғ кўрмадик кирганда боққа
Доғ қўшилди доғ узра доққа
Кўнгил лим-лим тўлган. Тўкмоққа
Ёшли қорачуққа кетгаймиз.
Қиш ортидан ўтар кўклам, ёз
Тополмасмиз. Кўнгли мослар оз.
Ўзимиздай ғарибға пешвоз
Биз тушмаймиз, чўкка кетгаймиз.
Умрнинг тонг, шомларида ҳам
Бутлансак деб чекдик, озор, ғам.
Боламизнинг томларидан ҳам
Ўтаверар чакка, кетгаймиз.
Зарб ермиз. Зарб тушириб ёвга
Тирикликнинг ғами ҳам совға
Дунёларга сиғмаган ғавғо
Бир кун жим-жим, йўққа кетгаймиз.

Ҳа «тирикликнинг ғами ҳам совға» каби ҳикматнамо сатрларни шоира шеърларида кўплаб учратиш мумкин. Туйғулар яланғоч ҳис-ҳаяжонлардан қутилиб, ранглар, мушоҳадалар ўткирлашгани сайин, фикрлар фалсафийлашади. Ҳар бири гўзал бир ҳикматга айланиб бораверади. Назаримда Ҳалима Худойбердиева шеърлари ҳикмат бўлиб дунёга келади.

Ҳалима Худойбердиева сўнгги йилларда халқимиз бошига тушган кулфатлар, ғам-андуҳлар, фожиалар акси ўлароқ «Ўш-Ўзган» фарёди силсиласига ҳамоҳанг, қатор фарёдли шеърларни юрак қони билан суғорди. Халқимиз «совет армияси» сафларидан темир тобутларда қайтган ўғлонлари боис озмунча озор чекдими? Ҳалима Худойбердиева бу катта ғамни бутун даҳшати билан ихчамгина «Каромат» шеърида «тобутларда сарсон «армон»ларни ўз армони даражасига кўтарди.

Кўнглимда кўнглимнинг минг синиғи бор
Кўнглим ғамларининг ўткир тиғи бор
Йиғи бор, олдинда катта Йиғи бор
Элнинг болалари ўлмас бекорга.
Обдон ювган билан ювиларми қон
Қотилидан қочиб йўлга чиққан жон
Тобутларда сарсон, армон-а, армон
Бу болалар қони ёзилмас қорга.
Бу кун тинч денгиздай қалқсанг-да, тек, жим
Қаърингдан ўкирик келмоқда халқим
Эртага бу жонсиз болалар қалқиб
Жонли виждонларни тортажак дорга!

Мен бу шеърларни ўқир эканман, яна бир бор дунёдаги жамики рўй берган воқеа-ҳодисалар, энг аввало азал-абаднинг энг олий ва муқаддас мўъжизаси — аёл қалбида зарбланишига, садо беришига амин бўлдим.

Ҳар не ул бузди, бу борин тузди,
Бу борин тузди, ҳар не ул бузди.

(А. Навоий. «Сабъайи сайёр»дан).

Ҳ. Х.: Худойим, элимга подшоҳлик бер! Ўз мамлакатига, ўзлигига ўзи шоҳлик қилсин! Бу йўлдаги тўла мустақиллик учун кураш биз учун ҳамма нарсадан қиммат! Буни бугун барча бир тан, бир жон бўлиб англаши керак! Ғузорлик Майна Ҳасановани биласиз. У ҳақда ёзувчи Шерали Тошматов «Эрк қуши» деган роман ёзган. Шоирларимизнинг унга бағишланган шеърлари ҳам талайгина. Мана, шу қиз Зайнаб, Зоҳида, Зебо номлари билан разведкачилик қилган. Ёшлигидан етим қолиб, тоғаси қўлида тарбияланиб, кейин Очилбек деган бухоролик бир бекка зўрлик билан турмушга чиқиб, охири эрини ўлдириб, инқилобчиларга қўшилиб, «босмачилик»ка қарши курашади. 1922 йил Ўратепада «босмачи»лар қўлига тушади. Улар Майнанинг чап қўли, кўкраклари ва тилини кесиб қийноққа соладилар. Қизил аскарлар тарафидан қутқарилди, Москвада даволанди, умрининг охиригача (1943 йил) кекса большевиклар уйида (Москва) яшади. Хўш, мен нима демоқчиман? Мен Майна Ҳасанованинг ва шу каби қаҳрамонларнинг, адашган бўлишса-да, ЭЪТИҚОДИга бошим бир умр саждада эканлигини айтмоқчиман. Улар ҳурриятга, озодлик, эркка ишондилар. Халқимиз бахти, миллатимиз тақдири, хотин-қизларимиз келажаги учун дилда тўлиқ ишонч-эътиқод билан жон фидо қилдилар.

Биз бугун Майна Ҳасанованинг аждодлари қалбидаги эътиқодни ўз мустақиллигимиз йўлидаги кураш эътиқодига айлантиришимиз керак! Агар мустақил Ватан учун ўшалар эътиқоди каби улуғ эътиқод билан курашмасак... яна бой бериб қўйишимиз ҳеч гап эмас! Йўқ аминманки, ҳозирги курашимиз, мустақиллик йўлидаги жон фидолигимиз энди бесамар бўлмас!

Мен тушимда қонли қўлни кўраман
Қиш. Қон томчилаган йўлни кўраман.
Бобомнинг ўлолмай қийналганларин
Жасади ўрнида кулни кўраман.
Алаҳсирайманми... иситмам чиқиб
Отам — тағин битта қулни кўраман
Магаданми, Тюмень шахталарида
Оёғида кишан, ғулни кўраман.
Кейин... онам келар қуш янглиғ учиб
Саратонда жами жонзод сўлади.
Дориланган сувдан ютоқиб ичиб
Ўқариқ бошида онам ўлади.
Ўйлагандим, онам отин бўлади,
Тўлишиб ой бўлар, олтин бўлади,
Ёраб... у... ўттизда ўтин бўлади.
Илма-тешик ўпка, силни кўраман.
Бобом — поймол қулим, топиб келаркан
Отам — кишан, ғулин ўпиб келаркан
Онам кўзларини ёпиб келаркан
Ўзимни кўнгли чил-чилни кўраман
Ингичка жони қил, қилни кўраман
Ўзимнинг ўрнимда — сумбати одам,
Кўнгли ғамга ҳаммол, филни кўраман.

А. С.: Оҳ, бу ёвуз империя! Инсон бошига не кунларни, не кулфатларни солмади! Қандай «ўйин»лар қилмади у! Болани падаркуш, акани сингилга қотил, бир қориндан талашиб тушган Ҳасан-Ҳусаннинг бирини «оқ», бирини «қизил», душманни қаҳрамон, ҳақиқий қаҳрамонни душман, чин миллатпарварни «босмачи», босмачини «миллатпарвар» этди!

Аёл! Момо Ҳаво авлодларини ўша Одам Атога таом тайёрлаб, чой қайнатиб, оғирини енгил қилиб садоқатпешаликдан ўзга ўйи бўлмаган Момо Ҳаво авлодларини бу тузумчалик хору зор қилган, хўрлаган жамият бўлмаса керак?! Тағин нималар бор олдинда?

Ҳ. Х.: Азимжон, Аёлнинг жамиятдаги ўрнини белгилашдан аввал, унинг оиладаги ўрнини белгилаш мутлақ жоиз деб биламан. Бу борада мен Навоий бобомдан кўмак оламан: «Яхши аёл — оиланинг давлати ва бахти. Уйнинг озодалиги ундан, уй эгасининг хотиржам ва осойишталиги ундан. Ҳуснли бўлса — кўнгил ёзиғи, хушмуомала бўлса — жон озиғидир. Оқила бўлса, рўзғорда тартиб-интизом бўлади, асбоб-анжомлар покиза ва саранжом туради.

Киши бу каби жуфти ҳалол билан қовушса, агар бундай бахтга эришса, ғам ва кулфатда сирдошга, ошкор ва пинҳоний дард-аламда ҳамнафас ва маҳрамга эга бўлади. Турмушда бошингга ҳар қандай жафо тушса, ҳамдардинг у; тескари айланувчи фалакдан бошингга ҳар бало келса, кўмакдошинг у. Кўнглингга ғам юзланса, у ҳам ғамнок; баданингга хасталик ва заифлик етишса, унинг ҳам жони ҳалак.

Уйланган одамнинг баъзи қийинчиликлари осонлик билан битади, аммо, қийинчиликлар ортa борса хавфли бўлади. Бу хилдаги чигалликларни бартараф қилишда умидсизланмай, сабр-таҳаммул қилинса ҳар қалай бирга яшаш мумкин бўлади».

Ана, яхши аёл таърифи, ҳислатлари. Бизнинг серғавғо, серғалва, сершовқин, долғали замонамизда Аёлнинг тағин ҳам бурчи, вазифалари, юмушлари ўн чандон ошди, десам хато бўлмайди. У энг аввало уй, оила бекаси. Оиласини унутган аёлнинг келажаги йўқ! Оиласини гулдай яшнатиб қўйиб, кейин бошқа, айтайлик, идоравий ишларда муваффақиятга эришса, унга «балли» дейишдан ўзга сўзимиз йўқ!

Бу гапларни нима учун айтаяпман? Шунинг учунки, бизнинг жамиятда хотин-қизлар шу пайтгача нафақат оила тебратишда, балки катта жамоат ишларида ҳам хизмат қилишиб келишди, ўйлайманки, бу юмушлар шарт-шароит тақозоси билан яна давом этади.

Татар халқининг, умуман, туркий халқларнинг йирик маърифатпарвар олими Ризоуддин Фахруддин ўғлининг «Оила» деб номланган китобида... «...юртни идора қилиш илми хотунлар учун керакли бир илимдир.

Юртни идора қилиш илмини билиб, шунинг амалиёти билан машғул бўлиш, хотунларнинг кўнгулларини бузуқ фикрлардан, исроф ва ясаниш каби бузуқ сифатлардан поклайди, эрининг назарида ҳурматини, болалари қошида мартабасини орттиради, халқини тузатади», деб ёзади.

Дарҳақиқат, Аёл жамиятда ҳам ўз ўрнига, ўз мавқеига эга бўлиши лозим. Албатта, буни мавжуд шарт-шароит белгилайди. Менинг назаримда ўзбек хотин-қизлари бугунги кунда ҳимояга муҳтож. Ким ишлашни хоҳлайди, ким хоҳламайди, бу ҳар кимнинг ўз хоҳиши. Лекин, оила доирасидан ташқари ишлаш-меҳнат қилиш имкониятига эга бўлган аёлга имконият яратиш жоиздир.

Яқинда Наманганда вилоят хотин-қизлар конференцияси бўлиб ўтди. Биласиз, водий тарафларда дин, хотин-қизлар масаласига турлича қараш мавжуд. Ана шу конференцияда «Дининг кўнглингда, қўлинг ишда бўлсин» деган ибратомуз гап янгради. Мен бунга тўлиқ қўшилдим.

Ўзбек аёллари мустақил Ўзбекистонда катта кучга айланиши керак. Унинг мураббийлиги оиласи доирасидагина бўлиб қолмаслиги лозим, деб ўйлайман. Улар миллатимиз, мамлакатимиз, динимиз тараққиётига ўз улушларини қўшишга қодир! Бир марта бериладиган ҳаётда фақат кузатувчи бўлиб ўтириш мумкин эмас. Биз ахир она Тўмарис, Сфаретра, Бибихоним, Зебуннисо, Увайсий, Нодира, Қурбонжон додхо, Кенагасхоним, Анбар отинлар авлодларимиз. Бу аждодларимизнинг жамиятда ҳам хизмат ва мавқелари беқиёс бўлган!

А. С.: Ҳалима Худойбердиева шоира, «Саодат» журнали бош муҳаррири, Ўзбекистон хотин-қизлар қўмитаси раиси, Ўзбекистон халқ депутати ва ибратли уй бекаси, беш боланинг онаси. Ўйлайманки, қанча-қанча хизмат, юмушга у қачон улгуради!! Йўқ, улгуради!

Машҳур «Муошарат одоби» рисоласининг муаллифаси Охунд Лутфуллоҳ Сулаймоний қизи Олимат ул-Банот шундай ёзади: «Оиланинг бахту саодати ҳам хотинларнинг ақлли-ю, илмли бўлмоқларига боғланмишдир. ... Агар хотун ўқиган бўлса, ўзининг ким эканлигини, вазифаси нимадан иборат эканлигини шак-шубҳасиз билади».

Қуйидаги гап эса Ҳалима опа юқорида тилга олиб ўтган «Оила» китобидан: «Хотунлари тарбияли бўлган халқ — тарбияли-ю, хотунлари тарбиясиз бўлган халқ тарбиясиз, хотунлари тиришқоқ, тадбиркор бўлган халқ — бою, хотунлари ялқов ёки исрофгар халқ фақир бўлиши аниқдир».

Ҳа, Ҳалима Худойбердиева каби илмли, тарбияли, тиришқоқ, тадбиркор, иродали аёлларимиз бор экан, халқимиз маърифатпарвар, миллатпарвар бою бадавлат бўлишига ишонгим келади!

ҚЎҚОН САНДИҚЛАРИ

Қўқон мебель ишлаб чиқариш корхонасида янги маҳсулот — «Наврўз» деб номланган сандиқ, уч ва икки эшикли жавон, катталар ва болалар кроватлари ишлаб чиқарила бошланди. Корхонада тажриба цехи ташкил қилиниб, серунум дастгоҳлар ўрнатилди. Янги маҳсулотлар савдо шохобчалари буюртмаларига биноан тайёрланмоқда. Қўқонликлар юмшоқ мебеллар тайёрлашни ҳам йўлга қўйишмоқчи.

ЯНГИ РЎЗНОМА

Самарқандда «Ипак йўли — Шелковий путь» реклама-тижорат рўзномаси нашр этила бошлади. Янги рўзнома тижорат хабарларини тарқатиш, янги иқтисодий шароитда бу соҳада юз бераётган муҳим воқеалар, хабарларни ёритиб бориш билан шуғулланади. Рўзнома ташқи иқтисодий алоқалар уюшмалари фаолиятига, Самарқанд универсал товар биржасида олиб борилаётган ишларга алоҳида эътибор қаратади. Зеро, товар биржаси рўзнома муассисларидан биридир.

(ЎзА).

• Санъат оламида •

СЕҲР ВА МЕҲР

СУРНАЙ... Унинг тантанавор, шўх садоси оламни тутганда не-не ўйлар кечмайди киши хаёлидан. Сурнай навоси ила Одам Атога жон кирган дейилади ривоятларда. Унинг гоҳ мунгли, гоҳ шодон, гоҳ изтиробли нолаларида халқнинг буюк тақдири мужассам. Халқимизнинг бу миллий чолғу асбоби қўҳна тарихга эга. Сурнай садоси янграганда хотирангга фақат шодиёна кунлар келади. Чақалоқ муборак, дея келган сурнайчилар ота-бобомиздан қолган созандалик бурчларини бажарганлар, холос. Қуръони Каримнинг изоҳларида шундай дейилади: «Исрофил — тўртта улуғ пайғамбар — фариштелардан биридир. Исрофил қиёмат куни икки марта сурнай чалувчи фаришта. Биринчи чалганда барча тирик мавжудот унинг овозидан ҳалок бўлади. Иккинчи чалганда ҳамма тирилиб, ердан бош кўтаради». Ана шунақа, сурнайнинг садоси одамзодни ўлдириб-тирилтиргувчи буюк қудратга эга.

Киши ҳақиқий балоғат ёшига етгунча ҳаваслар оламининг буткул тутқуни бўлади. Одамнинг ҳаётда ўз ўрнини топа билиши осон эмас. Машаққатлардан чўчимай дадил қадам ташлаган кишиларгина ўз мақсадларига етадилар. Аҳмаджон Ҳожибоев ҳам санъатнинг машаққатли йўлларини ортда қолдириб, ҳақиқий сурнайчи бўлиб етишди. Албатта, бунга у осонликча эришгани йўқ. Кўп устозлар имтиҳонларидан ўтишга тўғри келди. Машҳур дорбоз Тошкентбоев раҳбарлигидаги сайёр циркда хизмат қилиб, гастроль сафарида бўлди. А. Ҳожибоев 1986 йилда саёҳатчилар поездида Болгарияга борди. Бу диёрнинг Несеберь, Бургас, Варна, Сезаполь ва Ропатин каби шаҳарларида ўзбек наволари таралди. Аҳмаджон ака 1987 йилда Москвада бўлиб ўтган 2-Бутуниттифоқ хонанда ва созандаларнинг фестивалида ғолиб бўлди. Созанда 1985 йилда Тошкентдаги цирк студияси мутасаддилари билан ҳамкорликда «Сурнай» синфини очган эди. Ҳамон у ёш сурнайчилар тайёрлаш билан цирк санъати студиясида ва Фурқат номли маданият уйидаги тўгаракда ишлаб келмоқда.

Моҳир сурнайчининг сурнай садолари концерт залларида, сайлларда, зангори экранда, видеофильм ва граммпластинкада хушовоз хонанда Ғуломжон Ёқубовнинг «Ойжамол», Олимжон Орифжоновнинг «Чиройли», «Сурнай навоси» қўшиқларида ҳам янграмоқда. Турғун Пўлатнинг «Ичкуёв» видеофильмидаги Тўхтасин Жалиловнинг «Отмагай тонг», Ўзбекистон радиоси ҳамда граммафон ёзувидаги «Таманнои Наврўзи ажам» ва бошқа куйларни сурнайда маҳорат билан ижро этган.

Аҳмаджон ака эл хизматидан толмайди. Унинг шогирдлари бугунги кунда шаҳримиздаги маданият масканларида, мактаб бадиий ҳаваскорлик тўгаракларида ёш созандаларга раҳбарлик қилмоқдалар.

Абдулла ТОЛИПОВ,
меҳнат фахрийси.

Водийларни яёв кезганда...

АМЕРИКАЛИК ВАТАНДОШИМИЗ БИРЖА АЪЗОСИ

● ҚАРШИ. Америка Қўшма Штатлари фуқароси Муҳаммадқул Рашидзода «Насаф» биржасининг биринчи чет эллик аъзоси бўлди. У биржадан брокерлик ўрнини сотиб олди.

— Аввало Қаршида биржа ташкил топганлиги қувончли воқеа, — дейди М. Рашидзода. — Дунёдаги бошқа тижорат марказлари билан ҳамкорлик қилишга қурбим етади. Лекин Қашқадарёда саноат хом ашёси мўллиги мени қизиқтириб қўйди. Қолаверса, биржа мени она тупроқ билан боғлайди. Тижорат баҳонасида ватанимни тез-тез зиёрат қилиб тураман.

Пўлат ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

СОПОЛДАН ЁДГОРЛИК СОАТЛАРИ

● ЧИМБОЙ. Қурилиш материаллари заводи тадбиркорлари тайёрлаган бежирим ёдгорлик соатлари савдога чиқарилди.

Заводнинг тамғаси босилган соатнинг ташқи қисми сополдан ишланган. Баъзи қисмлари четдан келтирилди. Қолганлари шу корхонада тайёрланган.

КИЧИК КОРХОНА КЎПАЙМОҚДА

● ҚЎНҒИРОТ. Кичик корхоналар кун сайин кўпаймоқда.

Яқинда «Каракалпаквродстрой» тресги қошида ташкил қилинган кичик корхона маҳсулот бера бошлади. Эҳтиёж катта бўлган пойдевор блоклари, эшик ва деразалар ўрни учун блоклар, керамзит ғишт ишлаб чиқарилиб аҳолига сотилмоқда.

Гулнора МАТЕҚУБОВА,
«Халқ сўзи» мухбири.

МОЛЛАР МАЖБУРИЙ СЎЙИЛМАЙДИ

● ЖОМБОЙ. Шахсий ёрдамчи хўжалик эгалари уюшмаси қошида «Ўртабўз» кичик корхонаси иш бошлади.

У аҳоли чорвасига ветеринария хизмати кўрсатаяпти. Энди оғриб қолган молларни мажбурий сўйишнинг ҳожати бўлмайди.

Ҳамида ЮНУСОВА.

ЭЪЛОН

Қарши шаҳридаги «ҚашқадарёЛада» акционерлик жамиятининг йўқолган юмалоқ муҳри бекор қилинади.

СПОРТ

АРИЗА ТОПШИРИЛДИ

● ЦЮРИХДА жойлашган ФИФА қароргоҳида Ўзбекистон футбол федерациясининг аризаси ва тегишли ҳужжатлар топширилди. Унда республика терма жамоасининг ФИФАга қабул қилиниши ва халқаро ўйинларда иштирок этишига рухсат сўралган. Май ойида республикага ФИФА мутасаддиларидан бири келмоқчи. Шу йилнинг июлида бўладиган навбатдаги конгрессда ўзбек футболчиларини ФИФАга расмий қабул қилиш мўлжалланган. Шундан сўнг республикамиз тўп сурарлари барча халқаро ўйинларда иштирок этсалар ажабмас. Ҳатто, 1996 йилда бўладиган Олимпиаданинг саралаш, 1998 йилда ўтказиладиган жаҳон чемпионати ўйинларига таклиф этилади, дейишаяпти кўпчилик футбол мутахассислари.

ТОШКЕНТЛИКЛАР ҒОЛИБ

● БАЙДАРКАДА сузиш бўйича республика мусобақалари ниҳоясига етди. Якка байдаркалар пойгасига тошкентлик Михаил Колганов аниқ, тез ҳаракат қилди. У ўсмирлар ўртасида 500, 1000, 2000 метрлик масофаларга мусобақадошларидан олдин етиб келди. Каноэда эса ярим чақиримлик беллашувларда республика олимпиада резервлари билим юрти талабаси Евгений Останин бошқа иштирокчиларни доғда қолдирди. Қизлар ўртасида эса тошкентлик Антонина Москалёва ярим чақиримлик оралиқни ҳаммадан олдин босиб ўтди.

СОВРИН МЕЗБОНЛАРДА ҚОЛДИ

● ЎТГАН куни Фарғона районидаги 17-ўрта мактаб стадионида футбол бўйича Тўйчи Назаров хотирасига бағишланган финал ўйинлари бўлиб ўтди. Ўсмирлар ўртасида бўлган бу матчлар ниҳоятда қизиқарли бўлиши аввалдан кутилган эди. Шу боис стадион томошабинлар билан лиқ тўлди. Мусобақа якунига кўра биринчи ўрин майдон эгаларига насиб қилди. 16-, 38-ўрта мактаб футболчилари иккинчи, учинчи ўринларни эгаллашди.

Ўзбекистон Фанлар академияси раёсати, ижтимоий-гуманитар фанлар бўлинмаси, тарих институти жамоалари академия раёсатининг аъзоси, институт директори, академик Аҳмадали Асқаровга акаси

Шерали АСҚАРОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этадилар.

МУАССИСЛАР: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Анвар ЖУРАБОЕВ.

МАНЗИЛИМИЗ: 700000, ГСП
Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Таҳририятга ҳажми 9 бетдан ортиқ мақолалар қабул қилинмайди. Топширилган қўлёзмалар муаллифларга қайтарилмайди.

Алоқа учун телефон: 33-07-48.
Индекс: 64608. Буюртма Г—86.